

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

DIPLOMOVÁ PRÁCA
(Magisterská)

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

MAPOVANIE PODMIENOK PRE INKLUZÍVNU TELESNÚ VÝCHOVU NA
VYBRANÝCH ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH V OLOMOUCKOM KRAJI
(Diplomová práca)

Autor: Juraj Abelovský, Aplikovaná telesná výchova

Vedúci práce: Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.

Olomouc 2017

Bibliografická identifikácia

Meno a priezvisko autora: Juraj Abelovský

Názov diplomovej práce: Mapovanie podmienok pre inkluzívnu telesnú výchovu na vybraných základných školách v Olomouckom kraji

Pracovisko: Katedra aplikovaných pohybových aktivít

Vedúci diplomovej práce: Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.

Rok obhajoby diplomovej práce: 2017

Abstrakt:

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce bolo, zistiť stav podmienok pre integráciu žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami do školskej telesnej výchovy, na vybraných základných školách. Čiastkovým cieľom bolo, zistiť spôsoby hodnotenia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v inkluzívnom prostredí v školskej telesnej výchove. Na základe rozhovorov šiestich kompetentných učiteľov telesnej výchovy, sa podarilo pozitívne poukázať na danú problematiku integrácie.

Ďalej boli určené čiastkové úlohy tak, aby na seba plynulo naviazali. Tieto úlohy sa týkajú najmä oboznámenia sa s danou problematikou, študovaním danej literatúry, vypracovaním výskumných otázok, či samotnými rozhovormi s pedagógmi. Vo zvolených výskumných otázkach sme sa pýtali v prvej časti na, oblasť hodnotenia žiakov s ŠVP a v druhej časti na podmienky pre integráciu na školách.

Ukázalo sa, že aj keď školy nie sú na sto percent pripravené na vlnu integrácie ale za to ich odhodlanie a pozitívny prístup pedagógov, dokáže pozitívne ovplyvniť tento fenomén spoločnosti.

Kľúčové slová: aplikované pohybové aktivity, bezbariérovosť, kompetencie, pedagogika

Súhlasím s požičiavaním diplomovej práce v rámci služieb v knižnici.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Juraj Abelovský

Title of the master thesis: Mapping of conditions for inclusive physical education in selected primary schools in Olomouc Region

Department: Department of adapted physical activities

Supervisor: Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.

The years of presentation:2017

Abstract:

The main aim of this thesis was to examine the state of conditions for the integration of pupils with special educational needs into the school physical education. The partial target was to find out the ways of evaluation pupils with special educational needs in the inclusive environment in school physical education. Thanks to the conversation with six competent teachers of physical education, the integration issue has been positively emphasized.

Further tasks were set continuously. These tasks are mainly about the introduction to given issue, studying the literature, elaborating research questions or conversations with teachers. The first part of selected research questions was focused on the evaluation of pupils with special educational needs and the second part was focused on conditions of integration in schools.

We found out that even if schools are not 100% prepared for the integration wave, they enthusiasm and teachers' positive approach can positively influent this social phenomenon.

Keywords: applied physical activities, wheelchair accessibility, competences, pedagogy

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prehlasujem, že som diplomovú prácu spracoval samostatne pod vedením Mgr. Ondřeja Ješinu, Ph.D., uviedol som všetky použité literárne zdroje a odborné zdroje a dodržiaval zásady vedeckej etiky.

V Olomouci dňa

..... podpis študenta

Ďakujem vedúcemu diplomovej práce Mgr. Ondřejovi Ješinovi, Ph.D. za pomoc a cenné rady, ktoré mi poskytol pri spracovaní diplomovej práce.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 PREHĽAD POZNATKOV	9
2.1 Zdravotné postihnutie	9
2.2 Šport a osoby so zdravotným postihnutím.....	11
2.3 Legislatíva osôb so zdravotným postihnutím.....	13
2.4 Legislatíva spoločného vzdelávania.....	16
2.5 Bariéry zdravotne postihnutých v bežnom živote	20
2.6 Bariéry zdravotne postihnutých v telesnej výchove.....	21
2.7 Integrovaná telesná výchova.....	23
2.8 Podmienky integrácie.....	25
2.9 Integrácia vs Inkluzívne vzdelávanie.....	30
2.10 Peer Tutoring v telesnej výchove.....	31
3 CIELE PRÁCE	33
3.1 Úlohy práce.....	33
3.2 Výskumné otázky.....	33
4 METODIKA	35
4.1 Výskumné metódy.....	35
4.2 Charakteristika výskumného súboru.....	35
4.3 Postup zberu dát.....	36
4.3.1 Oboznámenie sa s výskumným problémom.....	36
4.3.2 Rozhovory.....	37
4.4 Stratégia výskumu.....	41
5 VÝSLEDKY	42
4.1 Škola A.....	42
4.2 Škola B.....	44
4.3 Škola C.....	46
4.4 Škola D.....	48
4.5 Škola E.....	50
4.6 Škola F.....	52
6 DISKUSIA	56
7 ZÁVERY	65
SÚHRN	67
SUMMARY	68
REFERENČNÝ ZOZNAM	69

1 ÚVOD

Pohyb je základnou hybnou jednotkou každého organizmu. Už od praveku sú zmienky o tom, že ak človek chcel prežiť v daných podmienkach, musel sa naučiť tento dar naplno využívať. Už aj Ján Amos Komenský, učiteľ národov, hlásal *"Tělo necht' každodenní své hýbání má."* (Pánek, 1991). Preto túto jasnú myšlienku, treba preniesť do všetkých významov, nevynímajúc sa tých ktoré sa týkajú ľudí so zdravotným postihnutím.

V dnešnej dobe možností, sa čoraz častejšie preferuje fenomén inkluzívneho vzdelávania. A však tento trend, ktorý má svoje výhody, prináša na opačnej stránke veci aj to, čo dokáže ovplyvňovať paradoxne zdravotný stav jedinca. Veľká väčšina širokej spoločnosti preferuje ešte stále myšlienku, že telesná výchova a jedinec s hendikepom nedokážu „spolupracovať“. Táto mylná predstava potom evokuje v človeku pocit, že zdravotné postihnutie je len nevyliciteľný stav, ktorý sa netreba ďalej zaoberať.

V tejto diplomovej práci sa ukážu vyjadrenia kompetentných učiteľov telesnej výchovy, ktorý aj keď sa líšia rozdielmi v názorovosti, poukážu na to, že táto dogma verejnosti nemusí vždy platiť. Preto práve idea športu či telesnej výchovy, môže byť akýmsi liekom pre takýchto jedincov, ktorý prostredníctvom pohybu môžu zažívať väčší pocit uspokojenia. Pravidelná pohybová aktivita formuje ľudský organizmus a má naň množstvo pozitívnych dopadov. Ovplyvňuje funkciu jednotlivých orgánov a teda pôsobí naň v pozitívnom slova zmysle. Samotný pohyb nie je len prostriedkom fyzickej výkonnosti ale dokáže v prvom rade socializovať a mentálne naplniť život človeka. Psychická pohoda je teda akousi očistou vyrovnaní sa s problémami. Ak je problémom neustále vyčleňovanie z kolektívu, či zazeranie na druhého „cez rameno“, tak takýto problém dokáže pod neustálím tlakom narušiť integritu organizmu.

Preto integračným či inkuzívnym fenoménom sa treba aj naďalej zaoberať a hovoriť o danej problematike. Pretože *„každá reťaz je len taká silná, ako jej najslabší článok“*.

2 PREHLAD POZNATKOV

2.1 Zdravotné postihnutie

Pojem „*zdravotné postihnutie*“ sa uvádza v rôznych literatúrach ako všeobecné označenie pre širokosť a rôznorodosť postihnutí. Napriek tomu že neexistuje jednotná terminológia, zdravotné postihnutie môžeme definovať ako akúkoľvek duševnú, telesnú, dočasnú, dlhodobú alebo trvalú poruchu alebo handicap, ktorý osobám so zdravotným postihnutím bráni prispôsobovať sa bežným nárokom života. Zdravotné postihnutie zahŕňa množstvo funkčných obmedzení, ktoré sa vyskytujú v spoločnosti v každej krajine na svete. Môže byť telesné, psychické a kombinované. Dohovor OSN o právach ľudí so zdravotným postihnutím definuje osoby so zdravotným postihnutím ako osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými. Vznik a existencia zdravotného postihnutia predstavuje sociálnu udalosť, ktorá zásadným spôsobom ovplyvňuje život každého človeka. Dopad tejto situácie pociťujú nielen osoby so zdravotným postihnutím, ale aj ich rodiny a dnešná spoločnosť (MPSVR SR, 2017).

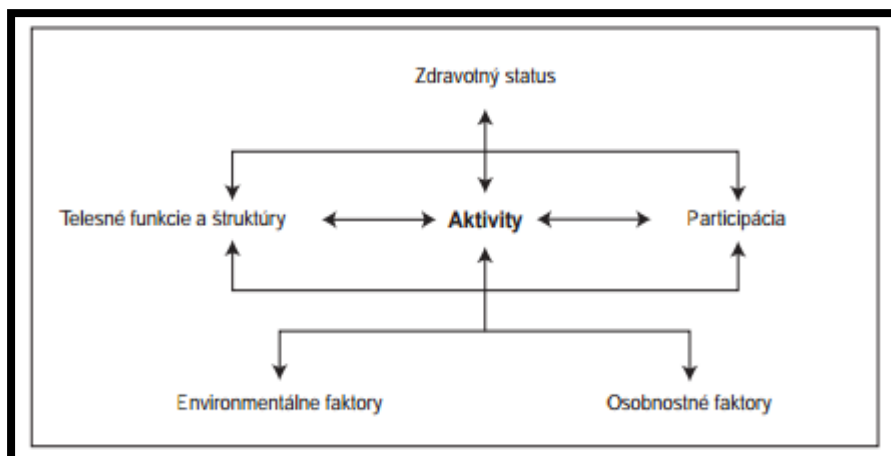
Kudláček et. al., (2013) označujú termín zdravotné postihnutie pod tzv. pojmom „*inakosti*“, ktorý ľudia vnímajú veľmi subjektívne a osobne. Tento termín hodnotíme ako odlišnosť od prijímaných noriem. Autor ďalej uvádza, že pre základné vymedzenie a pochopenie termínu ktorý sa bežne používa pre osoby so zdravotným postihnutím/inakosti je potrebné vysvetliť jednotlivé pojmy:

- **Porucha:** ktorá je definovaná ako problém telesných funkcií alebo štruktúr.
- **Postihnutie:** je určitá odchýlka v zdravotnom stave človeka, ktorá obmedzuje v určitej činnosti (pohyb, kvalitu života, uplatnenie v spoločnosti).
- **Disabilita:** je problém, ktorý je spôsobený priamo chorobou, traumatom alebo iným zdravotným problémom, ktorý vyžaduje lekársku starostlivosť zaistenú liečením jedinca prostredníctvom odborníkov.
- **Hendikep:** sociálne znevýhodnený jedinec z dôsledku jeho postihnutia (telesného, zmyslového apod.).

Ako je uvedené vyššie, zdravotné postihnutie nie je len to, že ľudia majú rozličné funkčné poruchy alebo straty, z dôvodu čoho nemôžu vykonávať niektoré veci, minimálne ich nemôžu

vykonávať bežným spôsobom ako väčšina. Takýto individuálny a medicínsky interpretovaný model sa od 80. rokov považuje za zastaraný a zužujúci, nakoľko usmerňuje verejnú politiku k snahe o „normalizáciu“ samotných ľudí s takýmito poruchami alebo stratami. Zníženie funkčných schopností človeka sa totiž neprejavuje len na úrovni tela (porucha), ale aj na úrovni vykonávania aktivít, činností, úkonov (aktivita), a napokon na úrovni spoločenského diania a zapájania sa do bežných životných situácií (participácia, účasť) (Krhutová, 2013).

Preto je záväzky „normalizácie“ potrebné premietat' do životných podmienok ľudí tak, aby boli prístupné všetkým (sociálny model zdravotného postihnutia). Aj preto sa v odbornej verejnosti v predchádzajúcom období hľadal kompromis medzi rozličnými výkladmi (perspektívami), ktorý sa ponúka v rámci Medzinárodnej klasifikácie fungovania, disability a zdravia (ICF, 2001) v podobe tzv. *bio-psycho-sociálneho* modelu zdravotného postihnutia. Takéto konceptuálne poňatie je znázornené v obrázku č. 1 (Repková & Sedláková, 2014).

Obrázok 1. Model (ICF, 2001) bio-psycho-socio zdravotného postihnutia publikovaný WHO (Medzinárodnou zdravotníckou organizáciou) a upravený do slovenčiny (WHO, 2017).

Postihnutie azda najprecíznejšie vystihuje autorka Rosemarie Garland-Thomson ktorá opisuje túto skupinu ľudí ako skupinu heterogénnu, ktorej telesné funkcie, hendikepy, vzhľad sú považované sa abnormálne, defektné, degenerované, oslabené atď. Všetky tieto označenia slúžia ako stigmy (Garland-Thomson, 2002).

2.2 Šport a zdravie u osôb so zdravotným postihnutím

Pôvod športu v pojatí zdravotného postihnutia môžeme špecifikovať ako súčasť rehabilitácie, a neskôr sa do popredia dostávajú rôzne zdravotné, sociálne či psychologické aspekty. Ak by chceli nadviazať na moderné pojetie spoločnosti, musíme brať k úvahy to, že plnohodnotnou súčasťou sú aj tí, ktorí sa líšia od „priemeru“ či normy (Heller, 1996).

Autor ďalej uvádza, že šport zdravotne postihnutých je potrebné definovať ako najmä športovú disciplínu, na ktorej sa zúčastňujú len pretekári s určením lekára, ktorý overí zdravotný stav daného športovca. Niektoré druhy športu pre osoby so zdravotným postihnutím sú špecifické (preteky na vozíku, volejbal v sede, boccia) pretože majú modifikované podmienky ktoré im zaručujú úspešnosť a vykonávanie jednotlivých športových disciplín. Šport má pre osoby s hendikepom obrovský význam ktorý dokáže naplniť ich potreby uplatnenia v spoločnosti ale aj v osobnom živote.

Labudová et al. (2005, 6) uvádza:

„Pojem „šport“ zahŕňa všetku špecifickú ľudskú pohybovú činnosť v rôznych formách, ako je školský šport, telesná výchova, šport zdravotne postihnutých a vrcholový šport.“

Podľa Hodaňa (2006) ak sa chceme baviť o športe ako o fenoméne spoločnosti, mali by sme si v prvom rade uvedomiť jeho účelovosť a rozdeliť si ho do určitých kategórií:

- Vrcholový šport
- Výkonnostný šport
- Športová príprava mládeže

Tento druh pohybovej aktivity dokáže integrovať do spoločnosti ľudí tak dokonale, že mnohokrát sa hendikep stráca pred bránami telocvične či športových hál. Fyzická, psychická a sociálna stránka športu zdravotne postihnutých nesie so sebou pozitívnu vlnu, ktorá smeruje k tvorbe aktívneho, individuálneho životného štýlu, ktorý napomáha integrovať. To znamená, že je to obrovská pomoc pri návrate späť do života, ktorý je obklopený spoločnosťou ľudí, prípadne aj danému športu ktorému sa človek venoval pred nehodou. Je nesporne známe, že ľudia so špeciálnymi potrebami, potrebujú pestovať pozitívny vzťah k športu, aj keď problém ktorý nastal v ich živote dokázal zmeniť ich pôsobenie v spoločnosti. Preto športové nasadenie, zapálenie a pôsobenie by nemalo zmiznúť, pretože tieto všetky komponenty prispievajú k zlepšeniu respektíve k udržaniu fyzickej kondícií každého človeka bez rozdielu na probléme ktorý sa stal (Kábele, 1992).

Potměšil (1997) uvádza, že ak sa však objektívne pozrieme na situáciu osôb so zdravotným postihnutím zistíme, že prevažnú mieru v živote hendikepovaných ľudí tvorí hypokinetický štýl života. Títo ľudia častokrát popri ich starostí o kontrolu zdravotného stavu, nemyslia na šport ako pohybovú aktivitu, ktorá dokáže ich fyzickú aktivitu udržať v dobrej kondícii. Preto ak sa bavíme o hypokinetickom štýle života musíme si uvedomiť, že ho sprevádzajú určité bariéry ako napr.:

- Šok z postihnutia
- „medicínsky ochranársky postoj“
- Nedostatočná organizačná a odborná činnosť
- Nevyhovujúce podmienky či už materiálne alebo ekonomické

Ak prepojíme pojmy „šport a zdravie“, dostaneme akúsi spojitosť medzi týmito dvoma pólami. Čo sa týka bežných ľudí ktorí športujú, vykonávajú tento druh aktivity vo svojom voľnom čase. A preto u takýchto ľudí nevynímajúc zdravotne postihnutých, vždy nájdeme spojitosť medzi športom a voľnočasovými aktivitami. Šport vo voľnom čase preto treba brať ako určitý potenciál, s ktorým sa dá naložiť veľmi užitočne pokiaľ ide o životné nasmerovanie. Jeho náplňou môže byť regenerácia, rekreácia, zábava ale aj samotné zdokonaľovanie sa či určitý spoločenský status. V odbornej literatúre existujú dva rôzne pohľady na voľný čas, pozitívne vnímanie spočíva v zdôraznení voľného času ako hodnoty a jeho cielené naplňovanie smerujúce k rastu človeka. Negatívne ladené definície poukazujú na voľný čas ako na priestor ktorý človeku ostane po splnení všetkých povinností (Vážanský & Smékal, 1995).

Azda najdôležitejším faktorom ktorý zaujíma širokú verejnoscť je spájať „šport a zdravie“. Ak sa bavíme o športe, tak jednoznačne zdravie hrá veľkú rolu v živote každého športového nadšenca. Zdravie a osoby so zdravotným postihnutím, musia byť paralelne spojené v jeden koncept, ktorý bude hrať dôležitú rolu v ich živote. Tento faktor často rozhoduje o tom, či daný jedinec bude život prežívať komfortne, alebo bude musieť bojovať s nástrahami pribúdajúcich problémov. Zdravie preto nadobúda u hendikepovaných ľudí omnoho dôležitejší ráz, než u zdravých ľudí. Čo sa týka lekárskeho vied, vidia zmysel pre jedinca s hendikepom najmä v takzvanej zdravotnej zložke, čo v našom prípade znamená v terapeutickú či rehabilitačnú (Potměšil, 1997).

Pravidelnosť a intenzita pohybu obnovuje, zlepšuje a udržuje funkcie primárne, alebo napomáha maximalizovať funkcie sekundárne. Primerané prevádzkovanie vhodnej športovej

aktivity, zaisťuje u jedinca so zdravotným postihnutím zlepšovanie úrovne motoriky, držania tela, priestorovej orientácie a celkovej koordinácie tela. U osôb s telesným postihnutím je tento druh aktivity vnímaný veľmi zvláštne a to vo zvyšovaní kĺbneho rozsahu a silovej úrovne, vyrovnávaní svalových disbalancií, znižovaní svalových kontraktúr a v kompenzácií jednostrannej záťaže. Šport sa teda stáva nástrojom, ktorý je účinným prostriedkom proti svalovej atrofii. To sa prejavuje predovšetkým rozvojom svalovej sily a vytrvalostnej výkonnosti, čo sú dôležité komponenty komplexných schopností, ktoré osobám s postihnutím umožňujú vyrovnávať sa s úlohami v bežnom živote (Čapková, 2007).

2.3 Legislatíva osôb so zdravotným postihnutím

Ak sa chceme baviť zoširoka o legislatíve ktorá je zameraná na osoby so zdravotným postihnutím, tak mali by sme mať na pamäti že legislatíva má rôzne pojetie či už na domácej alebo v zahraničnej scéne. Takým prvý celoštátne uznávaným dokumentom v oblasti podpory pohybovej aktivity a zdravia, je „*Americká národná správa o pohybovej aktivite a zdravý*“ z roku 1996, ktorú vydalo ministerstvo zdravotníctva USA. Dokument mimo iné sumarizuje zásadné zistenia v oblasti pohybových odporúčaní, prínosu a efektu pohybovej aktivity pre zdravie človeka a základné aspekty a trendy z tejto oblasti. Cieľom dokumentu je zoznámiť občanov USA a informovať ich o tom, že prostredníctvom pohybovej aktivity dokážu pozitívne ovplyvniť kvalitu svojho života. Tento dokument tiež poukazuje na problematiku APA a integrácie osôb so zdravotným postihnutím. Konštatuje že špeciálna pozornosť musí byť venovaná tiež minorite vyžadujúcu zvláštnu pozornosť, kam patria osoby so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, etnické minority, osoby s nízkymi príjmami či seniori. Tieto skupiny sú svojou nízkou úrovňou pohybovej aktivity obzvlášť ohrozené (Ješina & Hamřík, 2011).

Kudláček et. al., (2013) považujú za nemenej dôležitý dokument z pohľadu APA, „*Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím*“. Jedná sa o strategický dokument vytvorený v roku 2008 OSN, ktorého zmluvnou stranou sa ČR stala v roku 2009. Tento dokument, ratifikované štáty prijímajú bez akýchkoľvek úprav, je v súčasnej dobe v ČR pripomienkovaný. Účelom tohto dohovoru je podporovať, chrániť a zaisťovať plné a rovné užívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd všetkým osobám so zdravotným postihnutím. Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím delíme do nasledujúcich zásad:

- Rešpektovanie prirodzené dôstojnosti
- Nediskriminovať
- Plné a účinné zapojenie a začlenenie do spoločnosti
- Rešpektovanie odlišností a prijímanie osôb so zdravotným postihnutím
- Prístupnosť
- Rovnoprávnosť mužov a žien
- Rešpektovanie rozvíjajúcich sa schopností detí so zdravotným postihnutím

Článok 30 – Účast na kultúrnom živote, rekreácii, voľný čas a šport:

Oznámenie č. 317/2010 Z. z. Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o uzavretí Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím hovorí nasledujúce:

„S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa na rovnakom základe s ostatnými na rekreačných, záujmových a športových aktivitách, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia a) podnecovať a podporovať čo najširšiu účasť osôb so zdravotným postihnutím na bežných športových aktivitách na všetkých úrovniach; b) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali možnosť organizovať a rozvíjať z hľadiska zdravotného postihnutia špeciálne športové a záujmové aktivity a zúčastňovať sa na nich, a na tento účel podporovať poskytovanie primeraného výcviku, vzdelávania a finančných prostriedkov, a to na rovnakom základe s ostatnými; c) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k miestam konania športových, rekreačných a turistických aktivít; d) zabezpečiť, aby deti so zdravotným postihnutím mali rovnaký prístup ako ostatné deti k účasti na hrách, rekreačných, záujmových a športových aktivitách vrátane účasti na uvedených činnostiach v školách; e) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k službám poskytovaným tými, ktorí sa zaoberajú organizovaním rekreačných, turistických, záujmových a športových aktivít.“

Ďalším významným legislatívnym dokumentom z domáceho prostredia ČR sa považuje „Národný akčný plán inkluzívneho vzdelávania“. Tento plán inkluzívneho vzdelávania nadväzuje na „Stratégiu vzdelávacej politiky ČR“ do roku 2020 a na „Dlhodobý zámer vzdelávania a rozvoja vzdelávacej sústavy v ČR“ na obdobie 2015 – 2020. Akčný plán je tiež podkladom pre zacielenie výziev „Operačnému programu výskum, vývoj a vzdelanie“. Legislatívny dokument Akčný plán, obsahuje opatrenia a podporu rovných príležitostí a spravodlivého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu, vrátane prevencie a nápravy predčasných odchodov z prúdu vzdelania. Dokument ďalej reflektuje navrhnuté legislatívne zmeny v novele školského zákona. Pre leto 2016 až 2018 to znamená zavedenie podporných opatrení

pre deti, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, zavedeným evidencií a presných štatistík žiakov vzdelávaných v inkluzívnom prostredí. Dôležité je spresnenie a zjednotenie diagnostiky tak, aby bolo možné žiakom s akýmkoľvek znevýhodnením či postihnutím ponúknuť adekvátne podpora v rámci vzdelávacieho systému a tiež zavedenie nového revízneho systému v rámci diagnostiky poradenských zariadení (MŠMT, 2017).

Vyhláška 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, sa zaoberá úpravou verejných priestorov a budov ktoré sú dôležité v systéme zdravotne postihnutých. Do tejto skupiny patria tiež budovy a priestranstvá určené pre telovýchovu, rekreáciu a šport, mimoškolské vzdelávacie objekty, objekty určené pre ďalšie voľnočasové aktivity atď. Táto vyhláška sa zameriava a veľmi podrobne opisuje architektonické a ďalšie úpravy s cieľom vytvoriť optimálne podmienky pre potenciálnu účasť osôb so zdravotným postihnutím. V tejto vyhláške tiež rieši vstupy do budovy, požiadavky na toalety, sprchy, šatne, rampy, výťahy, chodníky či parkovacie plochy.

Ďalej sa budeme zaoberať zákonom, ktorý rieši podporu pohybových aktivít zo strany krajov a obcí. Týmto zákonom by mal byť **zákon č. 115/2001 Sb., o podpore sportu**. Okrem iného tento zákon prikazuje krajom a obciam zabezpečiť rozvoj pohybových aktivít osôb so zdravotným postihnutím. Takýto rozvoj je samozrejme možné zabezpečiť rôznym spôsobom. Napriek tomu sme za 10 rokov nezaznamenali výraznú snahu o vytvorenie systému podpory pohybových aktivít osôb so zdravotným postihnutím. Jednou z možností vytvorenia systému podpory je vytvorenie pracovných pozícií *konzultantov aplikovaných pohybových aktivít*. Takýto pracovníci by naplňovali svoju činnosť v zmysle legislatívnych noriem v rezorte MŠMT s výrazným dopadom na oblasť sociálnu a zdravotnú.

Od roku 2005 je v ČR najvýznamnejším dokumentom v systéme vzdelávania **zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon)**, v znení neskorších predpisov, ktorý poskytuje základnú orientáciu v vzdelávaní detí, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami.

Zákon je doplnený **vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**. Táto vyhláška v §1, odst. 1 deklaruje, že vzdelávanie detí, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiakov nadaných sa uskutočňuje pomocou „*podporných opatření*“, ktoré sú odlišné alebo sú poskytované nad rámec individuálnych pedagogických a organizačných opatrení spojených so vzdelávaním žiakov rovnakého veku na školách.

Ďalšou legislatívnou normou v školskej oblasti je **vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**. Čo sa týka tejto

vyhlášky, tak hovorí o problematike poskytovaní poradenských služieb, upravuje obsah poradenských služieb, pojednáva o školských poradenských zariadení, poradní a centier, poskytuje poradenské služby atď.

Problematiku APA sa tiež dotýka *zákon č. 108/2006 Sb., o sociálnych službách*. Tento zákon upravuje podmienky poskytovaní pomoci a podpory osobám v nepriaznivej sociálnej situácii prostredníctvom sociálnych služieb a príspevku na starostlivosť. Zákon ďalej upravuje predpoklady pre výkon povolania sociálneho pracovníka. Tiež je v zákone spomínaná práca vychovávateľa ktorý je zodpovedný za voľnočasové aktivity. Často sa však do organizácie a realizácie aktivít zapojujú aj iní pracovníci.

2.4 Legislatíva spoločného vzdelávania

Podľa Valentu (2003) po roku 1989 sa premietli do oblasti vzdelávania detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami rôzne zmeny, ktoré vyústili do odlišných pohľadov vnímania tejto problematiky. Keď sa chceme pozerat' na začiatky prvotnej integrácie do bežných škôl, musíme si uvedomiť že stále platil školský zákon ktorý bol vytvorený v dobe socializmu. Tento zákon prešiel niekoľkokrát novelizáciou, avšak stále patril do základných pilierov o ktoré sa opierali mnohé ďalšie vyhlášky a dokumenty legislatívnych noriem. V 90 rokoch 20 storočia preto mohlo nastať prvé začleňovanie zdravotne postihnutých detí do bežných škôl medzi intaktnú populáciu. Prvotným impulzom integrácie detí do bežných škôl, bol proces prijatia nových noriem alebo novelizácie tých existujúcich, ktoré upravovali riadenie, organizáciu a obsah vzdelávania.

Dnes sa po rokoch zmien a novelizácií bavíme o terminologicky odlišných pojmoch, aj keď s rovnakým významom. Pojem integrácia je nahradený a vnímaný omnoho komplexnejšie pojmom inklúzia. Tieto pojmy vyúsťujú do jedného prostého zámeru a to do spoločného vzdelávania detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Najpodrobnejšie sa v legislatívnych normách venuje tomuto problému okrem iných *vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdelávaní žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiakov nadaných*. To čo môžeme nájsť vo vyhláške a zároveň to môžeme považovať za to najpodstatnejšie, sú tzv. „pravidlá integrácie“ alebo *podporné opatrenia* (Micháľková & Vítková, 2010).

Autorky ďalej uvádzajú, že *podporné opatrenia* zodpovedajú za priebeh špeciálne pedagogickej úpravy vyučovania, ktoré sú poskytované žiakom so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v integrovanej forme vzdelávania. Tieto opatrenia by mali byť využívané u žiakov so zdravotným postihnutím, žiakov nadaných a žiakov znevýhodnených. Za *podporné*

opatrenia sú považované špeciálne metódy, postupy, formy, prostriedky vzdelávania, kompenzačne, rehabilitačné a učebné pomôcky, špeciálne učebnice a didaktické materiály, ktoré zaradením predmetu špeciálna pedagogická starostlivosť zaisťujú službu asistenta pedagóga. Preto všetky tieto opatrenia majú svoj význam a je správne využiť všetky špeciálne pedagogické metódy, formy, postupy, prostriedky atď. v rámci vyučovania a prípravy na vyučovanie so zaistením asistenta pedagóga.

Opatrenia ktoré sú uvedené vo *vyhláske č. 27/2016 Sb.*, sú definované školským zákonom a podľa rozsahu a obsahu sa členia do 1 – 4 stupňa. Tieto opatrenia je možné podľa závažnosti rôzne kombinovať. Čo sa týka prvého stupňa podporných opatrení, vždy je navrhovaný a poskytovaný školou. Keďže je v plnej kompetencii školy, pedagogickí pracovníci nie sú v pozícii že musia plniť nariadenie vydané školským poradenským zariadením. Naopak sa očakáva, že sú kompetentnými a aktívnymi realizátormi, ktorí dokážu diagnostikovať, a vyriešiť daný problém. *„Pokiaľ školské poradenské zariadenie vyhodnotí na základe posúdenia žiaka v školskom poradenskom zariadení, že jeho špeciálne vzdelávacie potreby sú na úrovni prvého stupňa podporných opatrení, tak môže škole odporučiť spracovanie Plánu pedagogickej podpory. Tento postup je možný len v prípade, že žiak je skutočne zaradený do 1. stupňa pedagogickej podpory a nevyžaduje opatrenia z vyšších stupňov podpory. Pokiaľ by žiak bol zaradený u rôznych opatrení do rôznych stupňov podporných opatrení a bolo by nevyhnutné navrhnutie úpravy obsahu vzdelávania žiaka, úpravy metód práce apod. odporučí ŠPZ namiesto PLPP rozhodne IVP.“* Podpora v prvom stupni podporných opatrení prebieha vo fázach buď *priamou podporou vo vyučovaní* alebo *plánom pedagogickej podpory* (NUV, 2017).

Pre druhý až piaty stupeň obecné platí, že tieto stupne navrhuje a metodicky sprevádza v jeho naplňovaní školské poradenské zariadenie. Druhý stupeň pedagogickej podpory je charakteristický tým, že cieľom podporných opatrení je zaraďovať špeciálne metódy a formy práce, ktoré je učiteľ schopný realizovať bez závažnejších dopadov na vzdelávanie ostatných žiakov v triede. Optimálne riešenie je dokonale zapojenie žiaka do vyučovania s dôrazom na individuálny prístup. V tomto stupni pedagogickej podpory, je možné využiť vzdelávanie podľa *plánu pedagogickej podpory* a v prípade potreby je možné využiť aj IVP. Individuálny vzdelávací plán z pravidla neobsahuje odporúčenie úprav vo všetkých oblastiach ktorá upravuje platná legislatíva. Stanovené opatrenia sú vyhodnocované v spolupráci s ŠPZ, ktoré ich odporučí. Významnú rolu v tomto stupni môže zahrať aj tzv. zdieľaný asistent. Vzhľadom na časovú náročnosť počas hodín, nie je zdieľaný asistent určený len jednému žiakovi ale pôsobí operatívne pri podpore väčšieho počtu žiakov, ktoré jeho účasť na vyučovaní

vyžadujú. V súčasnosti však nie je vyjasnená legislatívna stránka veci, jeho nasadenia do škôl a tried (Michalík et. al., 2017).

Charakter problémov v tretom stupni u žiaka s ŠVP (špeciálne vzdelávacie potreby) vyžaduje také čiastkové úpravy v organizácií, ktoré závažne zasiahnu do vzdelávania a organizácie v triede. Rozsah týchto opatrení zahrňuje najmä úpravy vo vzdelávacích podmienkach a postupoch režimu školskej práce a domácej prípravy. Tieto opatrenia sa odporučia na základe ŠPZ, ktorých pracovníci v záveru z vyšetrenia identifikujú potrebu tretieho stupňa podporných opatrení. Žiaci sa z pravidla vzdelávajú z využitím individuálneho vzdelávacieho plánu. V prípade zaradenia žiaka do systému špeciálneho vzdelávania, sú žiaci vzdelávaný podľa upraveného RVP. Obsah učiva môže byť redukovaný, pretože plánované školské výstupy zohľadňujú možnosti žiakov vychádzajúcich z ich postihnutia. Žiak s mentálnou retardáciou je vzdelávaný podľa IVP spracovaného na základe prílohy 2 – pre žiakov s LMP. Okrem bežných vyučovacích materiálov sú využívané i špeciálne učebnice, didaktické, kompenzačné a rehabilitačné pomôcky. Škole ktorá vzdeláva žiaka s tretím podporným opatrením, náleží navýšenie finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu odpovedajúcim potrebám žiaka (NUV, 2017).

Michalík et. al., (2017) tvrdí, že čo sa týka štvrtého stupňa podporných opatrení, charakter problémov žiaka vyžaduje podstatné úpravy v organizácií a priebehu vzdelávania, v stanovení postupov pri ich náprave i foriem nápravy. Tieto opatrenia tak ako iné sa realizujú na základe ŠPZ, ktoré vyhodnotí a odporučí nasledujúci stupeň podporných opatrení. Žiak s IVP je vzdelávaný formou skupinovej integrácie, alebo v škole samostatne zariadenej pre žiakov s ŠVP. Žiak s mentálnou retardáciou je vzdelávaný podľa RVP pre základné školy špeciálne. U tohto stupňa podporných opatrení môže byť povinné podporovať komunikáciu vo vyučovaní náhradnou formou komunikácie (alternatívna a augmentatívna forma komunikácie) a s podporou potrebných komunikačných pomôcok. Obvykle je potrebná pomoc ďalšieho pedagogického pracovníka alebo ďalších osôb podieľajúcich sa na práci so žiakom s ŠVP. Ako už bolo spomenuté, do vzdelávania žiaka vo štvrtok stupni, sa spolupodieľajú ďalší pedagogický pracovníci:

- Asistent pedagóga môže byť zaradený do vzdelávania na dobu odpovedajúcu vyučovaciemu plánu
- Na vzdelávaní môže participovať ďalší pedagogický pracovník
- Pravidelné individuálne či skupinové vyučovanie predmetu špeciálne pedagogickej starostlivosti.

Piaty stupeň a problémy žiaka s ŠVP, charakterizujú vysoké nároky na najvyššiu možnú mieru prispôsobenia sa organizácií, obsahu, foriemi, metód vzdelávania k vzdelávacím potrebám žiaka a rešpektovaniu jeho možností a obmedzení pri hodnotení výsledkov vo vyučovaní. Obsah učiva je výrazne modifikovaný a prípadne i redukovaný k možnostiam žiaka. U žiaka s mentálnou retardáciou sa spravidla uplatňuje vzdelávanie podľa IVP, spracovaného podľa RVP ZŠS, poprípade jeho časťami určenými k rehabilitačnému vzdelávaciemu programu. Pri vyučovaní je nesmierne dôležité využívať špeciálne prostriedky vo forme učebníc a ďalších vyučovacích alternatívnych materiálov. Je nutné poskytovať individuálne pedagogickú alebo špeciálne pedagogickú starostlivosť i mimo vyučovania. Takto vzniká potreba zaradenia ďalšieho pedagogického pracovníka do formy vyučovania i mimo neho. Financovanie žiakov v piatok stupni podporných opatrení je dôležitým prvkom, ktorý závisí na navýšení štátneho rozpočtu k odpovedajúcim potrebám žiaka (Michalík et. al., 2017).

Keď sa začneme zaoberať otázkou spoločného vzdelávania, zistíme že odpoveďou sú implementačné problémy všeobecne uplatniteľné na väčšinu strategických zmien, prijatých v posledných dvoch dekádach v oblasti vzdelávania. Tými najzásadnejšími problémami sú nedostatočná informovanosť a s ňou spojená nedostatočná podpora strategických zámerov zo strany či už pedagógov alebo širokej verejnosti. Nedostatočná metodická podpora a absencia hodnotenia priebehu, zhoršuje podmienky efektivity prijatia opatrení. V súčasnosti so zavedením kurikulovej reformy je tiež nesmierne dôležité poukázať na skutočnosť, že podporné kroky chýbajú i v procese decentralizácie vzdelávacieho systému keď kraje, obce a školy, neboli dostatočne pripravené na prevzatie novej zodpovednosti. V oblasti podpory vzdelávania žiakov s ŠVP, nie vždy sú formálne požiadavky na zvýšenie počtu žiakov s ŠVP vzdelávaných v bežných školách. Ďalším podstatným opatrením je zameranie sa na vzdelávanie pedagógov pre prácu s heterogénnymi triedami (Straková et. al., 2009).

Stratégia vzdelávacej politiky v Českej republike, nesmeruje k radikálnej prestavbe existujúceho vzdelávacieho systému ale zameriava sa zlepšovanie činnosti vo všetkých jeho častiach a na všetkých jeho úrovniach, najmä na tých najnižších. Jedná sa o dokument obcejšej povahy, ktorý vymedzuje priority ďalšieho rozvoja vzdelávacej sústavy a vychádza z predpokladov, že hlavné smery budú podrobnejšie popísané a spracované pomocou správnych dokumentov. V súvislosti so vzdelávaním žiakov s ŠVP, je zásadným prvkom vo vzdelávaní znižovanie nerovnosti. Stratégia sa okrem iného zameriava na zvyšovanie schopností vzdelávacieho systému, ktorý realizuje účinnú prevenciu a kompenzáciu v zdravotných, sociálnych, kultúrnych a iných znevýhodnení žiakov tak, aby

dosahované faktory neboli nijak negatívne ovplyvnené. Ďalej je na stratégii deklarované to, aby žiadna spoločenská skupina nebola v prístupe so školským vzdelávaním znevýhodnená. Špecificky sa stratégia zameriava na zníženie podielu detí, žiakov a študentov, ktorý nedosahujú ani základnej úrovni očakávaných výsledkov. V závere treba povedať, že k dosiahnutiu stanovených priorít je dôležité nastolenie kontinuálneho procesu zodpovedného a strategického riadenia. Pokiaľ tento proces nenastane, stane sa i táto stratégia nenaplneným dokumentom (Monček et. al., 2017).

2.5 Bariéry zdravotne postihnutých v bežnom živote

Dôležitým faktorom v živote každého jedinca je životné pohodlie ktoré dokáže napĺňať podstatu ľudského bytia. S pretrvávajúcimi i novovzniknutými bariérami v prostredí sa musia borit' nielen ľudia s telesným, zdravotným či zmyslovým postihnutím, ale aj rodičia s malými deťmi v kočíkoch, tehotné ženy, cestujúci s objemnou batožinou a seniori. Bezbariérovosť by sa teda mala chápať komplexný celok ktorý bude slúžiť nielen skupinám s telesne a zdravotne postihnutým, ale ako riešenie, ktoré prináša výhody, viac bezpečnosti a komfortu všetkým ľuďom pohybujúcim sa v prostredí (Škrabáľková, 2010). Rozoberme si preto skupinu ktorá sa s bariérami v bežnom živote dotýka asi najviac a to sú osoby so zdravotným postihnutím. To, že život zdravotne postihnutého občana sa končí na prahu jeho bytu, je už dávno prekonané (SME, 1998). Avšak väčšina zdravotne postihnutých ľudí má podpriemerné príjmy a sú odkázaný na invalidný resp. čiastočne invalidný dôchodok a sociálne dávky. V drvivej väčšine sa bohužiaľ osoby so zdravotným postihnutím spájajú s termínom „sociálne slabý občania“ (Helpnet, 2014).

Keď však opomenieme sociálne zlú situáciu ľudí s hendikepom, vynorí sa na povrch ďalší problém s infraštruktúrou, dopravných reťazcov a prístupnosti verejných budov. Kvalita života hrá v živote každého človeka významnú rolu pre voľbu miesta bydliska a pracovného zamerania. Prístupná dopravná infraštruktúra je hlavnou podmienkou zapojenia osôb so zníženou schopnosťou pohybu a orientácií do aktívneho života. V mnohých prípadoch je doprava v obciach i mimo nich pre osoby s hendikepom nedostatočná. Väčšina populácie rieši problémy s dopravou osobnou automobilovou dopravou. Osoby so zníženou schopnosťou pohybu a orientácie túto možnosť väčšinou nemajú a dochádza tak k vyčleňovaniu spoločnosti. Ďalším kritickým bodom v bezbariérovosti sú problémy budov štátnych a verejných inštitúcií a služieb. Jedná sa prevažne o prístup k úradom, obchodom, školám, sociálnym, zdravotným a rekreačným zariadeniam. Pri sprístupňovaní budov je nesmierne

dôležitou súčasťou potreba prepojenia s bezbariérovou trasou či bezbariérovou dopravou v rámci mesta a obce. Bezbariérový pohyb je preto riešiť a je treba zamerať sa na vypracovanie jednotlivých projektov tak, aby bolo možné zlepšiť vzájomné prepojenie týchto už spomínaných problémov (Helpnet, 2013).

2.6 Bariéry zdravotne postihnutých v telesnej výchove

Block (1995) tvrdí, že problematika bariér je azda najviac skloňovanou v dnešnej súčasnosti. Keď sa povie slovo „bariéra“, človek by si mal uvedomiť širší kontext pôsobnosti, ako len predstavu akej si pevnej prekážky, ktorá stojí medzi osobou a cieľom. V problematike bariér, je možno tým najzákladnejším problémom nie ani tak prostriedok ktorý nám dokáže uľahčiť pôsobenie na danej škole, ale postoj ktorý hrá zásadnú rolu v myslení ľudí. Ako by sme teda mali postupovať pokiaľ chceme pozitívne ovplyvniť svoje okolie? Kudláček a Ješina (2013) opisujú nasledujúce postojevé teórie a ich využitie v oblasti TV a športe:

- Kontaktnú teóriu
- Pervazívnu teóriu
- Teóriu medziľudských vzťahov
- Sociálne kognitívnu teóriu

Autori ďalej uvádzajú, že najmä posledne zmienená teória je založená na fakte, že postoje môžu byť veľmi efektívne pozitívne ovplyvnené osobným kontaktom s osobami so zdravotným postihnutím. Aby došlo k pozitívnemu dopadu na zmenu postojov musíme naplniť jednotlivé body ktoré sa týkajú hlavne: (a) porovnateľný spoločenský status (napr. VŠ študenti s/bez zdravotného postihnutia), (b) kontakt je obojstranne prínosný (pozitívny), (c) obe skupiny majú rovnaké ciele, (d) tento kontakt nie je jednorazový, ale dlhodobo trvajúci. Východiská ktoré naopak môžu obmedziť pozitívne zmeny, sú: (a) využitie súťaží medzi skupinami, (b) prostredie je nepríjemné a účasť dobrovoľná, (c) dochádza k frustráciám zapojením jedincov. Pokiaľ by sme chceli pracovať s princípmi kontaktnej teórie, je potrebné vytvoriť prostredie podľa vyššie uvedených pravidiel.

Podľa McEvoy a Keenan (2014) sú najmä postoje k ľuďom ktorý majú ľahké mentálne postihnutie priepastné a vo veľkej miere negatívne. Toto zistenie viedlo k tomu, že ľudia s mentálnym postihnutím kvôli špatnému zaobchádzaniu, nedokážu ani trošku napredovať v oblasti socializácie. Výskum poukazoval na to, kde osoby s mentálnym hendikepom najlepšie

dokážu zvládať svoju osobnosť a kde pociťujú najlepšiu starostlivosť. Účastníci uviedli že s niektorými ľuďmi a na niektorých miestach je komunikácia a starostlivosť veľmi dôstojná ako napr.: *v sociálnych službách, na vysokej škole, v práci* ale najdôležitejšie prostredie pre ich pokoj považujú *domov*. Naopak za negatívne prostredie považujú *verejné priestory, verejnú dopravu, základné a stredné školy ale aj rôzne nemocničné zariadenia*. Barnes a Mercer (2010) preto uvádzajú, že ľudia s mentálnym postihnutím majú rovnaké pocity ako ostatný a nemali by sme preto s nim zaobchádzať inak. Preto treba pripomínať, že títo ľudia majú aj rovnaké práva ako druhý a preto k nim treba pristupovať rovnako bez arogancie a opovrhovania.

Študenti so zdravotnom postihnutí v školskom prostredí, sú neúmerne zastúpený v dynamike šikanovania. Ak chcem hovoriť o inkluzívnom prostredí musíme si uvedomiť, že nie vždy je toto prostredie ideálnym pre život a teda aj bytie zdravotne postihnutého žiaka. Táto bariéra je veľkým problémom ktorý sa týka mnoho žiakov, ktorý pôsobia v bežnom školstve a teda aj s bežnými spolužiakmi, ktorý nie vždy majú pochopenie a úctu k odlišnosti ktorá ich obklopuje. Keď sa máme baviť o inkluzívnom vzdelávaní z pohľadu telesnej výchovy, tak prostredníctvom rozprávania a pozorovania študenta s postihnutím môže učiteľ telesnej výchovy získať dôležité informácie, ktoré sú nevyhnutné pre prevenciu šikanovania. Napríklad ideálnym riešením prevencie „*šikany*“, by bola znalosť študentskej skupiny ktorá by umožnila učiteľovi telesnej výchovy umiestniť študenta so zdravotným postihnutím do takej skupiny študentov, ktorá by bola adekvátna pre daného jedinca. V takejto skupine by študent mal cítiť podporu a rešpekt od spolužiakov, s ktorými by tvoril jeden komplex (Holmquist, 2011).

Dôležitým fakt alebo aspektom kvalítne osvojenej telesnej výchovy, je tiež jej účelnosť a rešpektovanie určitých zásad pri práci so žiakmi so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Učiteľ by si mal byť vedomý týchto aspektov v telesnej výchove, ktoré niekedy môžu spôsobovať úzkosť pre študenta so zdravotným postihnutím. Ak mal učiteľ znalosti o danom type zdravotného postihnutia a prehľad o tom čo študentovi vyhovuje a naopak čo nie, tak by mohol prispôbiť typ daného vyučovania na mieru žiakovi. S takýmito znalosťami by učiteľ telesnej výchovy mohol prehľadne plánovať vyučovací proces a nevystavovať tak zbytočne žiaka nekomfortnej situácií ktorá by u neho mohla vyvolať pocity úzkosti. Napríklad hlasné zvuky by mohli uškodiť študentovi alebo žiakovi s autismom. Čo sa týka študentov s telesným postihnutím, tak pre nich by naopak bolo výhodou prispôbiť vyučovanie ich možnostiam a zápalu pre hru alebo pre danú činnosť. Napríklad taká hodina tanca, by mohla

u takýchto študentov spôsobiť pozitívny vzťah k tejto činnosti, ak by boli prispôsobené podmienky v ktorých by sme dokázali eliminovať pocity menejcennosti (Bear et. al., 2015).

Rodičia sú tiež dôležitým zdrojom v edukačnom prostredí, ktorý pozitívne pôsobí na žiaka. Ak je tento transfer ku prospechu žiaka, tak dokážu veľmi uľahčiť prácu učiteľa a pomôcť svojmu synovi či dcére zamedziť negatívnym účinkom šikanovania v triede. Tým poskytujú náhľad na vývoj vhodných vzdelávacích programov pre študenta a poskytujú podstatný prínos pri plánovaní vzdelávacieho procesu. Rodičia by sa taktiež mali zapájať do stretnutí na prevenciu šikanovania, ktoré je veľmi dôležité a vedie k pozitívnym výsledkom výchovne vzdelávacieho procesu (Healy, 2014).

2.7 Integrovaná telesná výchova

V českom prostredí je telesná výchova tradičnou hodinou, ktorá patrí do výchovne vzdelávacieho systému. Tento predmet má zastúpenie na základných a stredných školách, kde tvorí súčasť vzdelávacieho kurikula. Keď sa máme baviť o telesnej výchove ako prostriedku ktorý pomáha danému jedincovi zlepšiť zdravotnú, psychologickú či sociálnu stránku, tak sa jednoznačne musíme zhodnúť na tom, že tento predmet musí mať svoje zastúpenie vo vzdelávacom procese (Bartoňová & Ješina, 2012).

Osvietený pedagógovia už v dávnych dobách vedeli, že pohyb a pohybová výchova je súčasťou ľudského bytia. Vlastný pohyb nie je iba len dôležitým prejavom ľudskej existencie, ale je jedným zo základných predpokladov komplexného a harmonického rozvoja všetkých detí. Preto by všetci žiaci, študenti, rodičia ba dokonca učitelia mali prísť k záveru, že telesná výchova je predmet, ktorý by mali navštevovať všetci školopovinní. Bohužiaľ mnohí žiaci tento predmet neabsolvujú a mnohokrát to vedie k ignorovaniu základných princípov rozvoja osobnosti (Kudláček & Ješina, 2013).

Ak sa máme baviť o integrácii ako takej, tak si musíme uvedomiť že je to zložitý proces, ktorý sa vždy odvíja od postihnutia žiaka v edukačnom procese. Keď chceme dosiahnuť pozitívneho výsledku, tak musíme vytvoriť súbor určitých podmienok, bez ktorých by bol proces integrácie úplne zbytočný. Integrácia sama o sebe nie je vhodná pre každého jedinca a preto nemôžeme tento pojem či proces brať ako dogmu (Vítková, 2004). Pokiaľ sa však budeme zaoberať integráciou v telesnej výchove, tak toto začlenenie je založené na filozofii, že žiaci by mali byť vzdelávaný a vychovávaný spoločne v jednej triede za účelom rozvoja a harmonizácie osobnosti. Pojem integrácie v TV (telesnej výchove) znamená, že učiteľ obecnne musí urobiť nevyhnutné opatrenia v pedagogike, didaktike, a osnovách tak, aby zaistil,

že všetci žiaci môžu dosiahnuť rovnakého cieľu v telesnej výchove. Základom správnej integrácii v TV je, aby sa žiaci cítili v bezpečí, spokojnosti, v pohode a tiež úspešný v danom prostredí (Kudláček & Ješina, 2013).

Pred štyridsiatimi rokmi prijal kongres legislatívu, ktorá dramaticky ovplyvnila vyučovací proces detí so zdravotným postihnutím na školách. Tento trend rastúcej integrácie zdravotne postihnutých osôb je značne komplikovaný. Učitelia častokrát nevedia ako sa postaviť pred tento problém, ktorý vo väčšej miere zaťažuje chod školy. Zatiaľ čo existuje rastúca literatúra v oblasti teórie práce s osobami s hendikepom, v praxi je to mnohokrát úplne inak. Na pedagógov je kladený omnoho väčší tlak, ktorý spôsobuje prácu aj cez svoj voľný čas. Je samozrejmou, že učiteľ sa musí pripraviť na vyučovanie a zaistiť tak bezproblémovú integritu v triede, avšak s osobami s hendikepom je táto úloha náročnejšia (Devine, 1997). Ak sa chceme pozerat' trochu z užšieho uhla pohľadu, uveďme ako príklad integráciu do hodiny telesnej výchovy. Táto predstava sa stala dnes veľkým problémom, ktorý je azda najmenej publikovaným výskumom v oblasti integrácie zdravotne postihnutých osôb do škôl. Je to problém a zároveň fenomén, ktorý sa snaží nájsť spojitosť medzi tým, čo vyžaduje školský systém a tým, čo vyžaduje samotná spoločnosť (Grenier et. al., 2014).

Integrácia v TV je bez dostatočnej podpory považovaná za príliš náročnú pre pedagóga, ktorý tento predmet vyučuje. Medzinárodné štúdie však ukazujú, že stále viac žiakov so zdravotným postihnutím je začleňovaných do hodín TV a učitelia tak stoja pred náročnou úlohou splnenia povinností ktoré sa týkajú ich následnej edukácií. Takýto učitelia si kladú väčšinou otázku typu: *„Je vôbec možné integrovať žiaka s zdravotným postihnutím do hodín TV spolu s ostatnými žiakmi tak, aby vyučovanie plnohodnotne fungovalo ?“* (Bryant & Curtner-Smith, 2009).

Vo väčšine prípadov rozhodnutie o začlenení žiaka so zdravotným postihnutím do hodín TV nie je v kompetencii učiteľa telesnej výchovy, ale títo učitelia sa potom rozhodujú o tom, nakoľko je možné integrovať takéhoto žiaka do hodín TV. Štúdie mnohokrát poukázali na to, že obrovskou priepasťou v vzdelávacom systéme, je nedostatočná pripravenosť pedagógov pracovať so žiakom v hodinách telesnej výchovy. Takýto učitelia nemajú dostatok podpory, ale naopak majú veľké množstvo žiakov a neprimerané zázemie. Ďalším problémom bola predstava toho, že žiaci bez postihnutia budú zosmiešňovat' žiakov s postihnutím, pretože ich tempo a výkon bude brzdiť ostatné deti. Ak by sme to špecifikovali na české školstvo, tak drvivá väčšina pedagógov by privítala odbornú pomoc v oblasti aplikovaných pohybových aktivít. Takáto odborná pomoc by umožnila lepšiu prácu so žiakmi so zdravotným postihnutím v hodinách TV (Kudláček & Ješina, 2013).

V integrovanej telesnej výchove existujú mnohé formy podpory, ktoré dokážu prispieť k optimálnemu vzdelávaniu a plynulosti výchovne-vzdelávaciemu procesu. Medzi takéto podpory patria napr.: osobný asistent, vzdelávanie učiteľov, kompenzačné pomôcky a v optimálnom prípade konzultanti v oblasti aplikovanej telesnej výchovy. V Českej republike do istej miery fungujú asistenti pedagóga a častokrát je možné získať aj vhodné kompenzačné pomôcky (Kudláček & Ješina, 2013). Integrovaná telesná výchova je považovaná azda za najšpecifickejšiu formu vyučovania, v ktorej nie vždy sa učiteľ stretne s pozitívnou odozvou. Nároky ktoré sú kladené na bežného učiteľa matematiky, fyziky či cudzích jazykov, sú v TV znásobené dva krát. Napríklad otázka bezpečnosti je z tohto pohľadu braná ako jedna z tých najdôležitejších, ktoré by sme mali mať vždy na pamäti, pretože učiteľ bude vystavený vždy väčšiemu tlaku v hodinách TV ako napr. v hodinách matematiky (Bryant & Curtner-Smith, 2009).

2.8 Podmienky Integrácie

Pedagogický prístup k postihnutému a integrovanému jedincovi, musí byť vždy podriadený jeho špecifickým potrebám. V praxi to znamená, vzdelávať integrovaného žiaka podľa zodpovedajúcich vzdelávacích plánov a za pomoci špeciálnych pomôcok a metód. Je nutné vytvoriť pre integrovanú osobu optimálne podmienky. Pracovníci pedagogicko psychologického poradenstva a špeciálne pedagogických centier rozhodujú o tom, či bude dieťa umiestnené do bežného typu škôl alebo do špeciálnej školy kde bude ďalej pôsobiť. Je preto nesmierne potrebné pri integrácii zvážiť rôzne faktory a vytvoriť tak optimálne podmienky pre zaradenia žiaka do jedného z vybraných typov škôl (Vítková, 2004).

Medzi základné faktory, ktoré ovplyvňujú úspešnosť školskej integrácie rozlišuje Michalík (2001) nasledujúce zložky:

1. *Rodina a dieťa*
2. *Škola*
3. *Učítelia*
4. *Spoločnosť*

Autor ďalej uvádza, že do podmienok patria aj rôzne ďalšie doplnkové prostriedky ako napr.: osobný asistent, doprava dieťaťa do školy, kompenzačné a učebné pomôcky, sociálne psychologické mechanizmy a organizácia zdravotne postihnutých. K pozitívnej odozve na

integráciu žiaka do školy musí predchádzať vytvorenie celého súboru určitých podmienok, bez ktorých je zbytočné ale aj nezodpovedné, dieťa s hendikepom do bežnej školy prijať. Okrem žiaka a jeho rodiny, musí byť pripravená na integráciu nie len samotná škola, ale aj verejnosť ktorá by mala tento druh vzdelávania vnímať ako pozitívny. Preto treba spraviť čo možno najviac krokov k tomu, aby tieto podmienky boli naplnené a spĺňali požadované kritéria pre úspešný chod integrovaného žiaka.

Rodina a dieťa

Od rodičov sa vyžaduje aktívny prístup k výchove a vzdelávaniu ich dieťaťa, ktoré je integrované do bežnej školy. Rodič by mal vedieť čo je pre jeho dieťa to najvhodnejšie a dospieť k rozhodnutiu že daný typ školy je ideálny pre všetkých. Mal by si byť vedomí, že ak zaradí dieťa do bežného typu škôl, bude musieť počítať s väčšou angažovanosťou než v špeciálnom type škôl. Ochorenie človeka, zvlášť u dieťaťa, má vždy širší sociálny dopad na celú rodinu. Preto je nutné aktívna účasť rodičov v predchádzaní školského neúspechu. Dôležitá je tiež spolupráca so školou a včasná informovanosť učiteľa o zmenách zdravotného stavu dieťaťa. Spolupráca so školou by mala spočívať v tom, aby sa dohodli na úprave denného režimu dieťaťa, aby tiež postupovali jednotne a primerane jeho schopnostiam (Vítková, 2004).

Často sa odlišuje pohľad učiteľa a rodiča na žiaka či dieťa. Vo vzájomnom kontakte si tento pohľad partneri navzájom korigujú. Veľkú pomoc môže rodič poskytnúť pri motivovaní žiaka, pri vyhľadávaní jeho obľúbených činností a zvláštnych schopností. Je potrebné sledovať pozitívne znaky, nie len prekážky edukačného procesu. Napriek tomu je nutná pripravenosť rodičov na neúspech. Je potrebné brať vzdelávací proces detí za otvorený rôznym možnostiam (Zelinková, 2001).

Čo sa týka podmienok zo strany detí, musia spĺňať adaptabilitu a mať dostatočnú mieru voľných vlastností aby svojím chovaním a prejavmi nenarušovali priebeh vyučovania. Za základnú podmienku pritom považujeme hlavne zodpovedajúce rozumové schopnosti, aby boli vcelku schopné plniť požiadavky učebného plánu a učebných osnov. Častou úpravou učebného plánu je vypustenie práve telesnej výchovy alebo jej redukcia či úplné uvoľnenie. To však nemôžeme považovať za optimálne riešenie problému. Pokiaľ je oslobodenie z viacerých predmetov, tak v tom prípade je vhodnejšou variantov umiestnenie žiaka do špeciálnej školy (Vad'urová & Mühlbacher, 2005).

Druh a stupeň postihnutia nesmie vyžadovať nadmernú individuálnu starostlivosť v hodinách na úkor ostatných. Takéto správanie by mohlo viesť k negatívnym postojom

ostatných detí a často tiež rovnakým postojom ich rodičov. Na druhej strane žiak so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v súčasnej legislatíve môže využiť nárok k zabezpečeniu ďalšieho učiteľa, špeciálneho pedagóga alebo asistenta. Títo pedagogickí pracovníci sa môžu plne venovať a viesť vyučovanie podľa odlišných vzdelávacích plánov za využitia špeciálnych pomôcok a metód. Rovnako a dieťa zdravé je vhodné, aby bolo k návšteve školy pripravované a motivované. Nemalo by byť stresované prípadnými obavami či nereálnymi očakávaniami rodičov a ostatných dospelých (Vítková, 2004).

Škola

Škola by mala byť inštitúciou, ktorá bude rešpektovať princípy návštevy školy k najbližšiemu miestu bydliska. Táto požiadavka však práve u detí so zdravotným postihnutím je vo väčšine prípadov ťažko realizovateľná. Na prvom mieste ide o celkovú výchovnú atmosféru v škole, výchovné metódy a vzdelávacie možnosti. Je nutné zabezpečiť v prvom rade, vhodné sociálne klíma a vzájomnú dobrú spoluprácu v jadre kolektívu spolužiakov. Integrácia postihnutého žiaka ovplyvňuje či už komunikácia učiteľského zboru ako celku alebo tiež komunikácia medzi učiteľmi a rodičmi. Bežné školy, do ktorých prichádzajú hendikepovaný jedinci, nesú zodpovednosť za vytvorenie priaznivého prostredia, ktoré mu umožní začleniť sa do kolektívu triedy (Novosad, 2000).

Je nutné zabezpečiť odborne vzdelaného pedagóga, ktorý ovláda špeciálne didaktické postupy a metódy, ktoré je schopný ponúknuť postihnutému žiakovi odborne, reedukačne a kompenzačne dobrou starostlivosťou. Škola by tiež mala zabezpečiť a poskytovať žiakom so špeciálnymi vzdelávacími potrebami technické vybavenie, prípadne úpravy bezbariérových prostredí alebo materiálne zabezpečenie pomôcok podľa odporúčenia špeciálnych pedagogických centier (Vad'urová & Mühlbacher, 2005).

V neposlednom rade by sa škola mala riadiť najmä individuálnym vzdelávacím plánom (IVP), ktorý je záväzným pracovným dokumentom slúžiacim všetkým tým, kto sa podieľa na výchove a vzdelávaní integrovaného žiaka. IVP vychádza zo školského vzdelávacieho programu príslušnej školy. Vypracováva ho triedny učiteľ alebo učiteľ vyučovacieho predmetu a vzniká na základe spolupráce medzi učiteľom, vedením školy, pracovníkom špeciálneho pedagogického centra alebo pedagogicko psychologickú poradne. Na IVP sa tiež podieľa, výchovný poradca, školský špeciálny pedagóg, psychológ či samotný žiak a jeho zákonní zástupcovia. Na základe IVP riaditeľ školy môže uplatňovať finančné prostriedky pre zaistenie plynulosti podmienok pre integrovaných žiakov (Novosad, 2000).

Učítelia

Pomerne veľa podmienok je potrebných zo strany pedagógov a samotnej školy. Za základ úspešnosti integrácie považujeme motiváciu učiteľa a jeho kladný postoj k samotnému začleneniu žiaka s postihnutím. Učiteľ musí byť dostatočne pripravený a mal by mať znalosti zo špeciálne pedagogickej informovanosti. Jeho pohľad na zdravotné postihnutie musí byť realistický a s otvorenou budúcnosťou. Hendikep dieťaťa sa v špeciálnej pedagogike rozlišoval podľa medicínskeho členenia postihnutia, avšak dnes sa dáva prednosť hodnotenia podľa stupňa a hĺbky postihnutia. Hlavnou úlohou učiteľa v bežnej škole je pomoc dieťaťu s postihnutím a začleniť ho do kolektívu. Je to priorita, ktorá nesmie byť zanedbaná pri procese inkluzie (Michalík, 2002).

Dôležitým pravidlom je aj to, že žiaci by mali vedieť od svojho triedneho učiteľa informácie, na ktoré budú musieť byť pripravený. Preto proces oboznámenia žiakov s príchodom nového spolužiaka je opodstatnený a nesmierne dôležitý. Jednanie učiteľa s hendikepovaným žiakom a jeho postoje, sú vzorom pre ostatné deti v triede či na škole. Učiteľ musí byť schopný navodiť kladný emocionálny vzťah s porozumením a aktivitou, ktorá vie k prospechu žiaka či kolektívu. Pred nástupom hendikepovaného žiaka do školy, sa odporúča nastávajúcim spolužiakom vysvetliť problémy dieťaťa, eventuálne pre nich zorganizovať aktivitu, kde poukážeme na problémy s ktorými sa stretáva žiak s postihnutím (Vítková, 2004).

K správne sprostredkovaniu a vysvetleniu problému musí byť učiteľ najskôr sám zoznámený so zdravotným, fyzickým či psychickým stavom nového žiaka. Znalosť zdravotného stavu a empatie so situácie žiaka je základom k vhodnému prístupu k dieťaťu (Vaňurová & Mühlbacher, 2005).

Napríklad pri vyučovaní žiaka s DMO (detská mozgová obrna), je nutné mať na pamäti, že stres výrazne zvyšuje jeho psychické a svalové napätie a je preto veľmi dôležité, dieťa povzbudzovať, pretože prejav empatie a porozumenia naopak znižuje negatívne prejavy DMO. Je tiež potrebné si uvedomiť, že tieto deti majú málo praktických skúseností. (Novosad, 2000).

Preto treba viac než kdekoľvek inde, klásť dôraz na didaktické zásady, ktoré presadzoval už Komenský. Tým sú myslené obecné zásady ako napr.: zásada názornosti, uvedomelosti a aktivity, sústavnosti a všestrannosti, samostatnej práce, primeranosti, trvalosti a individuálneho prístupu atď. K tomu sa potom pridávajú ďalšie zásady, ktoré však majú špecifickejšie kritérium ako napr.: reedukácia a kompenzácia, komplexnosť, prevencia, zásada pohybovej výchovy atď (Michalík, 2002).

Autor ďalej uvádza, že preto pedagóg by mal mať základné znalosti zo špeciálne pedagogického oboru, ktoré by mu vedeli poskytnúť predstavu o danom type postihnutia. V realite však tento faktor nie je a jeho nedostatok považujú sami učitelia ako faktor brániaci integrácii.

Tento problém vo svojom výskume identifikovali okrem iných Kudláček a Ješina (2013) ktorí tvrdia, že nedostatkom učiteľov sú odborné znalosti ktoré dokážu brzdiť celý výchovne vzdelávací proces. Preto považujú za nutné vychovať učiteľov, ktorý budú mať znalosti v oblasti aplikovaných pohybových aktivít a dokážu kooperovať medzi žiakmi, ich potrebami a vzdelávacím procesom.

Spoločnosť

Od spoločnosti sa očakáva, že bude prijímať také legislatívne dokumenty, ktoré zabezpečia integráciu úsilia po právnych a inštitucionálnych stránkach vecí. Tiež má za úlohu zaisťovať odbornú podporu integračným snahám. Ďalej sa očakáva, že bude vytvárať podmienky tolerancie, pomoci a bude akceptovať hendikepovaných spoluobčanov a podporovať trendy, ktoré vedú k integrácii zdravotne a sociálne postihnutých (Vaďurová & Mühlbacher, 2005).

Súčasťou integrácie je inkluzia, ktorá vyjadruje nie len začlenenie detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami medzi zdravé ale najmä uznanie ich dôstojnosti a osobných potrieb, ich prijatie za rovnoprávných členov skupiny. Inkluzia je jedným z predpokladov úspešnej integrácie. Znamená to, vytvoriť v spoločnosti či v triede také prostredie, ktoré víta a oceňuje odlišnosť. Aj keď tieto myšlienky nie sú jednoducho realizovateľné, treba poukázať na fakt, že hendikep nie je niečo čo musí rozdeľovať spoločnosť (Michalík, 2002).

Kvalita spoločnej existencie ľudí s postihnutím, je daná predovšetkým vývojom postojov spoločnosti k ich členom, ktorí sa od ostatných líšia svojím telesným či psychickým stavom. Tieto postoje závisia na historickej úrovni vývoja spoločnosti a sú vytvárané prevládajúcimi náboženskými, filozofickými a etickými predstavami (Vítková, 2004).

Postoje k postihnutiu odrážajú mieru spoločenskej tolerancie. Napriek tomu aj v súčasnosti sú obecne platné postoje hendikepu a k chronicky chorým ľuďom charakteristické prevažujúcou emocionálnou zložkou, ktorá potlačuje ďalšie zložky a to racionálnu a profesijnú. Toto má za následok nedostatok relevantných informácií o konkrétnom postihnutí a skon ľudí uchýliť sa ku generalizácii. Príkladom je obecná predstava, že telesne či zmyslovo postihnutý jedinec, musí byť zároveň i mentálne retardovaný. V priebehu svojej socializácie, sa preto človek s hendikepom musí vyrovnávať s negatívnymi predsudkami ktoré ho obklopujú (Jesenský, 1998).

Preto cieľom každého jedného z nás, by malo byť vytvoriť spoločnosť na úrovni akceptovania postihnutia. Znamená to, že každý z nás bude pripravený na súžitie s hendikepovanými spoluobčanmi, že sa zbavíme falošného súcitu a ignorancie a budeme sa vzájomne hodnotiť podľa vlastností a schopností, nie podľa mieri zdravotných problémov. Je potrebné zoznamovať širokú verejnosť so životom takýchto ľudí a s ich problémami, prianiami, cítením. Nemožno však v myšlienke spoločnosti očakávať rýchle zmeny (Michalík, 2002).

2.9 Integrácia vs Inkluzívne vzdelávanie

Integrácia je považovaná za sociálny jav, ktorý v globálnom pojatí ľudstva má prevažne rozporuplné názory. Je to dynamický, postupne sa rozvíjajúci proces, v ktorom dochádza k partnerskému súžitiu zdravotne postihnutých a intaktnej populácií. Toto spolunažívanie by malo byť na úrovni vzájomne vyváženej adaptácie, ktorá by mala viesť k pozitívnemu procesu. Integračné pojetie patrí k základným fenoménom rozvoja osobnosti a súvisí s riešením problémom emancipácie postihnutých (Jesenský, 1998).

Možnosti integrácie sú individuálne rôzne a závisia na miere samostatnosti a nezávislosti hendikepovanej osobnosti. Integráciu ako pojem chápeme ako proces dynamický, premenlivý v závislosti na mnohých činiteľov vnútorných a vonkajších. Jedinca považujeme za integrovaného pokiaľ je úplne nezávislý, samostatný a nevyžaduje zvláštne prístupy okolia. Integrácia sa zaoberá zdravotne postihnutými žiakmi, ich výchovou a vzdelávaním v rámci bežných škôl (Anatolij, 2016).

Integrované vzdelávanie je opakom segregovaného vzdelávania. Segregované vzdelávanie čiže oddelené, je v mnohých očiach ľudí považované za lepšiu variantu výchovne vzdelávacieho systému. Toto pojetie ešte stále dokáže zabezpečiť lepší prístup k hendikepovanému jedincovi, či už po stránke personálnej, materiálnej či odbornej. Súčasný výchovne vzdelávací systém, prechádza rôznymi obmenami či reformami, ktoré však majú jediný spoločný cieľ a to čo najlepšie vychovať a pripraviť do života v spoločnosti hendikepovaného jedinca. Prioritou by mal byť spoločný vzdelávací systém, ktorý by mal zaistiť čo najlepšiu socializáciu jedinca. Tento systém by mal zaistiť odstránenie negatívnych vplyvov, ktoré by mohli obmedzovať proces integrácie. Je potrebné vyriešiť otázky, ktoré sa týkajú ekonomických, právnych, sociálnych, pedagogických, psychických a somatických prekážok (Scrabis-Fletcher et. al., 2016).

Ak sa chceme baviť o inklúzii, tak tento termín znamená vytvoriť v triede také prostredie, ktoré víta a oceňuje odlišnosť. Staví všetkých zainteresovaných pred nutnosť ísť ďalej, než je zvykom pýtať sa, prečo vôbec existujú javy ako vylučovanie niektorých ľudí zo spoločnosti. Predsudky a diskriminácia sú veľkým rozporom s filozofiou inklúzie. Tento systém vzdelávania si dáva za úlohu, vybudovať spoločenstvo starajúce sa o všetkých (Robo, 2014)

Inklúzia je otvorená všetkým tým, ktorí potrebujú vedieť, že ich spoločnosť potrebuje. Majú na to právo a je to pre nich stimul, ktorý potrebujú v otvorenom prostredí bez diskriminácie a predsudkov. Inkluzívna trieda je založená na práve, procese učenia a vzťahoch. Všetky deti majú právo sa spoločne učiť so svojimi vrstovníkmi a zapojiť sa do takého procesu učenia, ktorý vyhovuje ich schopnostiam a potrebám (O'Reilly, 2005).

2.10 Peer tutoring v telesnej výchove

Keďže počet študentov so zdravotným postihnutím na bežných školách rastie, treba sa zamyslieť nad myšlienkou, ako efektívne pomôcť v adaptovaní sa žiaka s hendikepom. Tento fakt začína byť čoraz viac rozoberaný a preto treba nájsť vhodnú alternatívu vo vzdelávacom systéme. Takéto riešenie prináša stratégia „*peer tutoring*“. Jedná sa o efektívny typ stratégie, ktorý môže byť východiskom najmä pre školy s nedostatočným množstvom asistentov pedagóga či kompetentných učiteľov (Ensergueix & Lafont, 2010).

Keďže proces inklúzie vyžaduje, aby všetci študenti s postihnutím či bez postihnutia tvorili jeden celok, ktorý dokáže fungovať bez brzdzenia vyučovacieho procesu, tak je nesmierne dôležité, aby žiaci bez postihnutia dokázali pomôcť tomu, kto ich pomoc naozaj potrebuje. Preto „*peer*“ doučovanie sa považuje za najznámejšiu učiacu metódu s využitím rovnocenného učenia. Podstatou tejto stratégie je teda využitie vrstovníckeho prostredia ako významného socializačného činiteľa. Vrstovníci sú dôležitým socializačným faktorom už od predškolského obdobia a s rastúcim vekom sa ich vplyv na jednotlivca zvyšuje (Lee & Ward, 2002).

Kontakt s vrstovníckou skupinou ovplyvňuje spôsob myslenia, jednaní, vystupovania a vedie jedinca k sociálnemu porovnávaní a sebareflexii. V kontextu vyučovania je teda zrejmé, že sa žiak jednoduchšie stotožní s jedincom, ktorý je mu bližší z hľadiska veku, roli a záujmu. Ako už bolo povedané, metóda „*peer tutoring*“ je stratégia, ktorá však môže byť pozitívne implikovaná v telesnej výchove. Táto stratégia môže byť najúčinnnejšou vtedy, keď je nevyhnutná individualizácia vyučovania a škola nedisponuje potrebným počtom asistentov pedagóga (Davis, 2012).

Ďalší dôvod pre zapojenia vrstovníkov do vyučovania môže byť tiež posilnenie rozvoja pozitívnych interakcií medzi žiakmi v triede. Je dôležité spomenúť fakt, že práve prostredie školskej telesnej výchovy je vhodným sprostredkovateľom pre interakciu žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami s ostatnými žiakmi. Vzhľadom k povahe predmetu môžeme tiež toto vzájomné pôsobenie v čo možno najväčšej miere podporovať a systematicky riadiť. Vrstovnícke doučovanie má pozitívny dopad nie len na samotných žiakov s postihnutím ale aj na tútorov podieľajúcich sa na realizácii telesnej výchovy (Rybová & Ješina, 2010).

Takáto stratégia, poskytuje žiakom s hendikepom väčší priestor pre prácu v triede, s ohľadom na ich vývojové zvláštnosti v oblasti rozvoja schopností a nových zručností. Toto všetko môžeme považovať za pozitívum, ktoré im prospeje v aktívnom začlenení do života (Cervantes et. al., 2012).

3 CIELE PRÁCE

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce bolo, zistiť stav podmienok pre integráciu žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami do školskej telesnej výchovy, na vybraných základných školách. Čiastkovým cieľom bolo, zistiť spôsoby hodnotenia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v inkluzívnom prostredí v školskej telesnej výchove

3.1 Úlohy práce

Pre dosiahnutie cieľa, boli zvolené jeho čiastkové úlohy. Tie sú zaradené podľa časového sledu tak, aby na seba navzájom naviazali.

- Oboznámiť sa s danou problematikou výskumu.
- Preštudovať odbornú literatúru.
- Pomôcť pri vypracovaní výskumných otázok.
- Spraviť riadené rozhovory s pedagógmi určeného predmetu.
- Zistené informácie analyzovať, porovnať a vyhodnotiť.

3.2 Výskumné otázky

Na základe stanoveného cieľa boli formulované výskumné otázky.

Prvá časť výskumných otázok

Výskumná otázka 1. – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Podotázka: a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: Ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Podotázka: b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Podotázka: c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Podotázka: d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV?
Pokiaľ áno, tak akými?

Podotázka: e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Podotázka: f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Podotázka: g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Podotázka: h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so -ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Druhá časť výskumných otázok

Výskumná otázka 2. – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotený?

Podotázka: a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Podotázka: b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Podotázka: c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

4 METODIKA

4.1 Výskumné metódy

V tejto diplomovej práci som použil niekoľko metód. Na začiatku som sa snažil spraviť analýzu literárnych zdrojov čo najpestrejšie a zároveň som usiloval, aby sa tento môj prehľad poznatkov čo najviac približoval danému problému diplomovej práce. Keďže otázky ktoré boli navrhnuté do štrukturovaného rozhovoru neboli mnou vytvorené ale vytvorili ich garant projektu Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D., doktorand Mgr. Ladislav Baloun a študent magisterského štúdia Jiří Nejman, snažil som sa čo najbližšie uchopiť danú problematiku a podľa výskumného problému zostaviť literárnu rešerš. Tento zmienený rozhovor bol priebežne podľa potreby upravený celkom 3-5 krát podľa uváženia kompetentnosti otázok a na konci stál experimentálny pilotný rozhovor. Autori ktorý vytvorili dané otázky vid. nižšie, sa snažili čo najobjektívnejšie priblížiť k problematike inkluzívnej telesnej výchovy.

Ďalšou použitou metódou bola metóda kvalitatívna. Tento štrukturovaný rozhovor bol smerovaný na učiteľov telesnej výchovy na základných a stredných školách, ktorý majú špecializáciu na telesnú výchovu, čiže ju majú vyštudovanú alebo ju nemajú vyštudovanú ale učia tento predmet. Týchto pedagógov sa rozhovor priamo týka, pretože majú najlepšie skúsenosti v oblasti inkluzívnej telesnej výchovy. Ich rozhovor bol nahrávaný a ďalej spracovaný a na konci vyhodnotený, vid. kapitoly nižšie.

4.2 Charakteristika výskumného súboru

Pre tento účel práce sme oslovili prostredníctvom emailu či telefonicky učiteľov telesnej výchovy na danej škole, ktorý sa ďalej vyjadrili, či súhlasia s daným rozhovorom ktorý bol uchovaný v anonymite učiteľa daného predmetu či osôb ktoré boli spomenuté respondentom. Ak pedagóg súhlasil s podmienkami s ktorými bol či už prostredníctvom emailu alebo telefonicky oboznámený, tak sa dohodol presný čas, dátum a miesto rozhovoru. Všetky školy ktoré boli oslovené spadali do projektu *KLIKO*.

Celkovo bolo do tohto projektu Univerzitou Palackého zapojených 17 základných a stredných škôl, pričom moja výskumná vzorka tvorí 6 škôl vrátane „*pilotného rozhovoru*“ (ktorý nie je zapojený do projektu), pretože veľa učiteľov telesnej výchovy z týchto škôl reagovalo buď **nerozhodne alebo nesúhlasili s daným rozhovorom**. Keďže akýkoľvek nátlak či presvedčanie by bol nemiestny a neetický, zostávajúce školy som ďalej neoslovoval a

pracoval som len s danou vzorkou škôl, ktoré súhlasili s výskumom na moju diplomovú prácu.

Sedemnást' škôl, ktoré sú zapojené do projektu KLIKO, sú nasledovné: *Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Emanuela Pöttinga, ZŠ Holečkova Olomouc, ZŠ Uničov, ZŠ a gymnázium města Konice, ZŠ a MŠ Těšetice, SŠ, ZŠ a MŠ prof. V. Vejvodského Olomouc – Hejčín, ZŠ a MŠ Prostějov, ZŠ Prostějov, ZŠ Prostějov Edvarda Valenty, Waldorfská ZŠ a MŠ Olomouc, ZŠ a MŠ Bělá pod Pradědem, ZŠ Česká Ves, ZŠ a MŠ Dub nad Moravou, ZŠ a MŠ J. Schrotha, Lipová–lázně, ZŠ J. A. Komenského Přerov, ZŠ a MŠ Olomouc – Nemilany, Střední škola designu a módy,*

Šesť škôl, ktoré súhlasili s rozhovorom a s výskumom do mojej diplomovej práce, sú nasledovne označené od A-F: *Škola A, Škola B, Škola C, Škola D, Škola E, Škola F.*

4.3 Postup zberu dát

V tejto kapitole sú popísané informácie, ktoré som použil pri riešení diplomovej práce a výskumný projekt bol schválený etickou komisiou FTK pod rokovacím číslom 14/2017. Zber dát prebehol vo dvoch etapách.

4.3.1 Oboznámenie sa s výskumným problémom

Na začiatku som sa oboznámil s projektom KLIKO prostredníctvom garanta projektu doktora Ješinu, ktorý následne určil smer zamerania mojej diplomovej práce. V tomto projekte sme boli zapojení **dvaja študenti** magisterského štúdia a to **študent Juraj Abelovský** a **študent Jiří Nejman**. Keďže celkovo bolo v rozhovore 5 okruhov výskumných otázok (VO), tak tieto otázky sme si rozdelili do nasledujúcich častí. Študent Jiří Nejman mal okruhy VO1-VO3 a študent Juraj Abelovský mal okruhy otázok VO4-VO5. Otázky ktoré boli v štrukturovanom rozhovore vytvorené, museli spĺňať objektivitu daného problému. Preto som sa spoločne podieľal na vylepšení rozhovoru ktorý bol v konečnej fáze testovaný na pilotnom prípade učiteľa telesnej výchovy, ktorý ale nebol zapojený so svojou školou do projektu KLIKO.

Projekt KLIKO je vytvorenie spoločenstva praxe, s cieľom podpory učiteľov v oblasti zlepšovania sociálnych, personálnych a občianskych kompetencií žiakov ZŠ a SŠ. V rámci projektu vytvorí skupina odborníkov v UP metodické materiály pre rozvoj sociálnych, personálnych a občianskych kompetencií žiakov ZŠ a SŠ v využití pohybových aktivít

z oblasti pohybových hier, psychomotoriky, výchovy v prírode a dramatickej výchovy. Tento súbor pohybových aktivít bude potom v spolupráci sa ZŠ a SŠ overovaný v praktickom prostredí školskej telesnej výchovy, prípadne ďalších všeobecne vzdelávajúcich predmetoch. Všetky aktivity a výstupy v projekte budú riešené plne inkluzívne s akcentom na možnosti zapojenia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiakov ohrozených sociálnym vyčlenením (Centrum APA, 2017).

Čo sa týka výskumu v problematike „*Inkuzívneho vzdelávania v telesnej výchove na ZŠ a SŠ*“, každá škola mala vedomosť o tomto celosvetovom fenoméne. Pre žiadnu školu zapojenú do projektu, tento pojem nebol neznámou.

4.3.2 Rozhovory

Dokazovanie prebehlo prostredníctvom štrukturovaného rozhovoru vlastnej konštrukcie. Táto metóda bola vybraná preto, aby každý z respondentov mal dostatočný priestor k vyjadreniu svojho názoru. Otázky boli zostavené tak, aby učitelia telesnej výchovy dokázali čo najpestrejšie odpovedať na rôzne okruhy inkluzívneho vzdelávania v telesnej výchove. Medzi vybranými osobami boli práve učitelia, ktorí učia predmet telesná výchova. Celkovo bolo oslovených 17 škôl, avšak len 5 z nich potvrdilo svoju účasť na výskume. Do môjho vzorku rozhovorov som pripočítal aj prvý pilotný rozhovor a to z dôvodu väčšej objektívnosti a počtu respondentov.

Behom stretnutia s respondentmi, najskôr prebehlo krátke zoznámenie s danou problematikou a každý z nich musel súhlasiť s použitím jeho odpovede ako materiálu pre výskum. Potom nasledoval rozhovor v ktorom sa na začiatku pýtame na základne údaje o dotyčnom respondentovi. Následne sa pokračuje v rozhovore, ktorý sa skladá s 5 výskumných otázok (VO) a ich doplňujúcich otázok. VO1 sa zaoberá problematikou „*skúsenosti pedagógov s integráciou žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a prácou s nimi*“. VO2 sa zaoberá „*uvoľňovaním žiakov z telesnej výchovy*“ a VO3 sa zaoberá otázkou „*alternatívneho vzdelávania pre žiakov ktorý sú uvoľnení s telesnej výchovy*“. Týmito otázkami sa zaoberal študent Jiří Nejman, ktorému tieto tri okruhy boli pridelené a ktoré následne vyhodnotil, spracoval a prezentoval. Okruhy VO4 a VO5 ktoré boli zamerané na „*spôsob hodnotenia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami*“ a problematiku „*bezbariérovosti na školách*“, boli priradené študentovi Jurajovi Abelovskému, ktorý ich následne vyhodnotil a spracoval.

Pre úplnosť a prehľadnosť výskumných otázok, uvediem preto plnú verziu rozhovoru s plným jej znením a však v kapitolách „Výsledky“ a „Diskusia“ sa budem zaoberať mojimi otázkami VO4 a VO5.

Protokol štrukturovaný rozhovor

Autoři: Jiří Nejman, Ondřej Ješina, Ladislav Baloun

Demografické údaje o respondentovi.

- 1) *Pohlaví?*
- 2) *Věk?*
- 3) *3a. Dosažené vzdělání?*
- 4) *3b. Pokud studoval/a učitelství, tak jakou aprobaci?*
- 5) *Počet let odučených na základních/středních školách?*

VO1 – Jaké mají pedagogové znalosti a škola zkušenosti s integrací a práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)?

- a) *Jakou máte informovanost ohledně jednotlivých žáků se SVP na Vaší škole?
Doplňující otázky: Kolik žáků se SVP na škole máte? Jaké mají postižení? Řešíte jejich vzdělávání společně jako tým pedagogů, například na poradách? Když ne, tak řešíte jejich vzdělávání v jednotlivých předmětech individuálně? Vy sám/sama jste komunikoval/a s pracovníky Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) nebo Speciálního pedagogického centra (SPC) o možnostech a vhodných úpravách obsahu vzdělávání?*
- b) *Máte možnost se odborně vzdělávat v oblasti tělesné výchovy (TV) pro práci se žáky se SVP?*
- c) *Absolvoval jste osobně školení či nějaký kurz na problematiku integrované TV (společné vzdělávání žáků bez postižení se žáky se SVP)?
Doplňující otázka: Přivítali byste takový kurz?*
- d) *Podle jaké metodiky (knihy, časopisy, webové stránky) se řídíte, když pracujete v TV se žáky se SVP?*
- e) *Máte možnost konzultací v průběhu školního roku s odborníkem na tuto problematiku?*
- f) *Sledujete novinky v oblasti vzdělávání žáků se SVP, speciálně pro TV?*

- g) *Co víte o právu žáka se SVP účastnit se TV? A co víte o svých právech ve vztahu k účasti žáků se SVP v integrované TV?*
- h) *Víte, že existuje vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), která se zabývá vzděláváním žáků a studentů se SVP? (pokud odpověď NE, tak se neptám na otázku j)*
- i) *Řídíte se touto vyhláškou? Můžete uvést příklad kdy se podle vyhlášky řídíte/neřídíte?*
- j) *Jaký máte názor na integraci (inkluzi, společné vzdělávání obecně, nejen v TV)?*
- k) *Vnímáte integraci jako vhodnou? Doplnující otázka: A pro koho (ano nebo ne)?*

VO2 – Jak probíhá uvolňování žáků se SVP z TV?

- a) *Máte na vaší škole nějaké žáky uvolněné z TV?*
Doplnující otázka: Jakých žáků se uvolňování z TV týká (jaké mají postižení - zrakové, tělesné, mentální, sluchové, kombinované, autismus; nebo znevýhodnění – diabetes, astma, obezita)?
- b) *Kolik žáků je částečně uvolněno z TV na Vaší škole?*
Doplnující otázka: Kolik jich má jen omezení při TV? Jak probíhá toto omezení; mají samostatné cvičení, působí v roli pomocných rozhodčích nebo se jen dívají?
- c) *Kdo iniciuje uvolnění žáka se SVP z TV?*
Doplnující otázka: Kdo iniciuje omezení z TV?
- d) *Jak probíhá komunikace mezi učitelem a rodiči, když řešíte uvolňování žáků z TV?*
Doplnující otázka: Jak byste postupovali, kdyby rodiče, i přes uvolnění, žádali o zapojení žáka do tělesné TV?
- e) *Kdo ještě vstupuje do procesu uvolňování nebo omezení žáků z TV?*
- f) *Když je žák osvobozen z TV, domníváte se, že je to vždy nutné? Doplnující otázka: V kterých případech to nutné není?*
- g) *Pokud je žák se SVP uvolněn z TV, existují nějaká rizika nezačlenění tohoto žáka do (třídního) kolektivu? Vnímáte uvolňování žáka se SVP z TV jako nějakým způsobem problematické?*

VO3 – Jaká je vzdělávací alternativa pro žáky, kteří jsou uvolnění z TV?

- a) *Co dělá žák, když se aktivně neúčastní výuky TV?*
Doplnující otázka: Má žák s uvolněním možnost navštěvovat vyučování TV (oficiálně se neúčastnit TV)?

- b) *Vyučuje se u Vás na škole zdravotní tělesná výchova (ZTV)?
Případná doplňující otázka (pokud odpověď doposud nepadla): Účastní se ji uvolnění žáci nebo žáci s omezením? Proč se neúčastní?*
- c) *Jsou zdravotně orientovaná cvičení součástí běžné TV (cviky s primárně zdravotně orientovaným charakterem)? Můžete uvést nějaký příklad?*

VO4 – Jaké má Vaše škola podmínky pro realizaci inkluzivní tělesné výchovy?

- a) *Jaký důraz klade Vaše škola na TV? Doplňující otázka: A jak se ten důraz projevuje? (zvýšená dotace hodin na TV, nové hřiště, nové vybavení do TV, úspěchy žáků ve sportu)*
- b) *Je vaše škola bezbariérová?
Doplňující otázka: Je bezbariérový přístup do tělocvičny?*
- c) *Je na vaší škole pedagog se speciálně-pedagogickým vzděláním?*
- d) *Disponuje vaše škola nějakými sportovně kompenzačními pomůckami pro TV? Pokud ano, tak jakými?*
- e) *Jaký je Váš názor na uvolňování z TV?*
- f) *Jaké Vám vytváří vedení školy podmínky pro integraci?*
- g) *Které limity konkrétně Vám nejvíce ztěžují realizaci kvalitní integrace žáka se SVP (zejména zdravotní postižení) do hodin TV?*
- h) *Je dle Vašeho názoru škola dostatečně připravená pro výuku integrovaného žáka se SVP (zejména zdravotní postižení), včetně TV?*

VO5 – Jakým způsobem jsou (integrovaní) žáci se SVP hodnoceni?

- a) *Jak probíhá hodnocení takového žáka?
Doplňující otázka: Číselné, slovní či kombinované hodnocení.*
- b) *Existuje rozdíl v hodnocení oproti ostatním žákům?
Doplňující otázka: Proč je žák hodnocen jinak než ostatní, kteří se účastní normálně TV?*
- c) *Jak vypadá zapojení žáka do aktivit, aby mohl být hodnocen při jednotlivých činnostech (sportovní hry, gymnastika, atletika, další pohybové aktivity)?
Doplňující otázka: Na základě čeho jste hodnocení vytvořil? Můžete prosím uvést nějaký příklad?*

4.4 Stratégia výskumu

Základnou podmienkou bola validita a objektívnosť vytvorených otázok v štrukturovanom rozhovore. Tieto otázky ktoré boli vytvorené trojicou osôb ktoré sú spomenuté v kapitole „*Výskumné metódy*“, museli prejsť 3-5 krát korekciou, ktorá sa neskôr ukázala ako správna. Po úprave otázok sa spravil pilotný rozhovor, ktorý bol označený ako úspešný a ukázal objektívnosť a správnosť položených otázok. Následne po tomto rozhovore, sa začali dohadovať ďalšie potenciálne rozhovory s ďalšími respondentmi. Na základne pozitívnej reakcie respondentov, sme sa dohodli na presnom čase a mieste kde rozhovor prebehne. Po ukončení rozhovoru ktorý bol audiologicky nahrávaný na mobil, sa následné odpovede vyhodnotili a písomne spracovali. Tento postup bol opakovaný celkom šesť krát. Každý zo spracovaných rozhovorov, bol udržaný v anonymite. Vo výskume sa nenachádzajú žiadne konkrétne osoby a ani mená či priezviská existujúcich osôb.

5 VÝSLEDKY

5.1 Škola A

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Odpoveď: *Myslím si že dobré.*

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Odpoveď: *Myslím si, že čo sa týka pomôcok a vybavenia našej školy, tak v tomto ohľade patrime medzi nadštandardné školy. Málo ktorá škola si môže dovoliť zakúpiť v podstate všetko čo chce. Keďže máme veľmi dobrú pani riaditeľku, tak v tomto ohľade nevidím problém.*

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Odpoveď: *Myslím si že na 100% nie je ale nebol by to problém, pretože sme veľmi slušne vybavený.*

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Odpoveď: *Áno máme.*

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Odpoveď: *gymbally, overbally, atď.*

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Odpoveď: *Tak určite áno. Pokiaľ žiak nedokáže niečo splniť, tak potrebujeme od neho nie len jeho slovo ale aj potvrdenie o lekára že musí byť obmedzený z TV. No a pokiaľ si to len vymýšľa, tak my s tým bohužiaľ nič nespravíme keď dostaneme správu od lekára.*

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Odpoveď: *Kedže my žiakov s ŠVP nemáme tak veľa, tak to nejako nemôžem posúdiť. Ale myslím si že by vedenie školy nerobilo žiadny problém a nešlo by proti nim.*

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Odpoveď: *Momentálne ma nič nenapadá.*

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpoveď: *My na škole máme osem žiakov s ŠVP a žiadny nemám nejaký extra problém. Myslím si že je to hlavne o prispôbení oboch strán.*

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotení?

Odpoveď: *Klasicky klasifikáciou rovnako ako ostatný žiaci.*

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Odpoveď: *Ja sa snažím hodnotiť žiakov podľa snahy. Ale samozrejme je to známkové číslo. Všetko čo robia musí byť hlavne preto, že proste to robia pre seba a chcú za to byť odmenení dobrou známkou. Pokiaľ na to žiaci kašľú tak aj môj prístup k nim nebude nejako extra zhovievavý.*

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Odpoveď: *Takmer žiadny. Pokiaľ to mám nastavené tak, že každý žiak je ako jeden, tak v známkovani nie je žiadny rozdiel.*

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

Odpoveď: *Vyzerá úplne normálne až na to, že upravujem podmienky keď vidím, že by jeho limit mohol byť prekročený. To znamená, že by to proste nezvládol a preto chcem, aby sa vyhol tomuto neúspechu.*

5.2 Škola B

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Odpoveď: *Myslím si že nie sme nejako extra pripravený na to, aby sme mohli žiakom s ŠVP pripraviť ideálne podmienky pre integráciu.*

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Odpoveď: *Nakúpili sa balančné pomôcky, stabilizačné pomôcky, ktoré využívame. Bohužiaľ nie sú kvalitne stavané na to, aby vydržali ďalšie obdobie. Myslím si že po takých 2 rokoch budeme musieť zas kupovať nové a čo sa týka tej dotácie, tak k tomu sa radšej ani nebudem vyjadrovať. Smiech.*

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Odpoveď: *Čo sa týka telocvične, tak tam sú so všetkým asi tak dve schody, takže tam by problém nebol. Ale keď sa zameriame na vstup do školy, tak to si myslím že nie sme nejako extra bezbariérový. Ale inak môžem povedať, že škola je určite lepšie pripravená čo sa týka bezbariérovosti ako niektoré iné školy.*

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Odpoveď: *Áno*

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Odpoveď: *bosu, overbally, gymbally, vibračné tyče atď.*

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Odpoveď: *Neuvoľňovať ale obmedziť. To je môj názor. Dieťa, ktoré ma zdravotné znevýhodnenie pre nejakú príčinu, nie je predsa úplne imobilné keď to tak prežienim. Proste sa dá s týmto žiakom alebo osobou stále pracovať, či už cvičením alebo nejakými stabilizačným posilňovaním. Aj to je vizitka školy ako vyzerajú jej žiaci.*

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Odpoveď: *Zatiaľ nás to nejako nepostihlo, každý žiak si môže vybrať školu do ktorej chce ísť a máme tu kúsok aj školu špeciálnu. Podmienky na to sú.*

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Odpoveď: *Nemáme žiadne limity, keby bol väčší počet žiakov, tak by sme mali asi väčší počet integrácii. Takže si dovoľím tvrdiť že limity tu nie sú.*

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpoveď: *Neviem na túto otázku odpovedať. Sme i nie sme. Máme tu určite nejaké limity ktoré by mohli byť lepšie. Ale zas škola je považovaná za celkom dobre bezbariérovú, takže fajn.*

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotený?

Odpoveď: *My máme jedného žiaka ktorý má špeciálne hodnotenie, pretože má silnú skoliozu. Ale musím povedať aj to že tento chlapec nie je nejaký špeciálne integrovaný, pretože je to žiak ako každý iný. Je hodnotený známku ale mierne, pretože má práve toto obmedzenie. Tento chlapec má aj vypracovaný IVP podľa ktorého sa všetci riadime.*

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Odpoveď: *Slovné hodnotenie v hodinách ale ináč normálne známku. My nemáme presne stanovené ako máme úplne detailne hodnotiť. Je to na posúdenie učiteľa aký mal ten žiak prístup k telesnej výchove a podľa toho sa k tomu aj ja postavím. Proste musí telesnú výchovu splniť a keď to nedokáže splniť pretože má nejaké obmedzenie, tak sa pre neho vytvorí IVP a podľa neho sa ďalej postupuje. Ale teda musím ešte spomenúť že takýto žiaci majú ine výstupy než všetci ostatný. Je to o tom čo ten žiak zvládne a čo nie.*

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Odpoveď: *Áno určite tam ten rozdiel je. Tak pretože má obmedzenie ktoré mu znemožňuje vykonávať pohyb rovnako ako ostatným žiakom. Má proste na to právo keď má IVP!*

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

Odpoveď: *Podľa toho aký druh športu alebo pohybovej aktivity sa ide cvičiť. Ak je to nejaký druh posilňovania, tak to by nemal byť nejaký veľký problém. Ale keď berieme napr. takú atletiku, tak tam sa jednoznačne musia upraviť podmienky, pretože ten žiak by napr. v takých bežeckých disciplínach nedokázal udržať krok s ostatnými. A to hodnotenie som vytvoril na základe snahy. Keď vidím že tá snaha tam je tak som aj ja ústretový.*

5.3 Škola C

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Odpoveď: *Myslím si že celkom dobré.*

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Odpoveď: *Máme klasické vyučovanie s normálnymi dotáciami, dôraz kladieme na športové aktivity, čo je pre mňa ako telocvikára len pozitívum. Sme zapojený do rôznych pohybových, záujmových útvarov. Máme tam deti s diabetom na pohybový krúžok úplne bez problémov ale dotácie naň nemáme.*

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Odpoveď: *Určite je, hlavne zozadu do telocvične je to bezproblémové.*

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Odpoveď: *Áno ale momentálne je na materskej dovolenke.*

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Odpoveď: *Máme zvukové lopty, balančné pomôcky a podložky, takže tie možnosti tu sú.*

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Odpoveď: *Nemyslím si že je to nutné. Pokiaľ to ide, tak je podľa mňa len prospešné ak žiak chodí do telesnej výchovy a niektorým je to obzvlášť treba.*

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Odpoveď: *Bez problémov*

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Odpoveď: *Počet detí v hodinách TV. Jednoznačne !*

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpoveď: *Tak vždy je na čom pracovať a vzdelávať sa. Myslím si že stále sa dá niečo vylepšovať.*

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotení?

Odpoveď: *Samozrejme sú hodnotení známkou ale musím povedať že nie som tak prísny na nich, lebo samozrejme to by ani nešlo.*

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Odpoveď: *Tak klasifikácia prebieha rovnako ako u všetkých ostatných žiakov v triede. Ja musím povedať že som výkonnostne zameraný pedagóg, takže mne dosť závisí na tom, ako sa daný žiak pobije s danou disciplínou. Ale tak samozrejme ma zaujímajú kritéria čo ten žiak je schopný zvládnuť, zas to nejako extra nepreháňam. Mám hodnotiace tabuľky.*

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Odpoveď: *Nie*

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

Odpoveď: *Tak ako som už spomínal, mám na to hodnotiace tabuľky, ale tak samozrejme riadim sa aj vlastným presvedčením o kvalitách žiakov. Prihliadam na to. A to zapojenie vyzerá rovnako ako u ostatných žiakov, až na to, že niekedy samozrejme musím improvizovať a niekomu uľahčiť podmienky, pretože by to v plnom prevedení nezvládol.*

5.4 Škola D

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Odpoveď: *Tak zas záleží na tom, ako veľké by to postihnutie bolo, pretože napr. pre vozíčkarov by bolo v obmedzenej miere. Pretože do prvého poschodia sa s vozíkom jednoducho nedostaneme a ani do telocvične nemáme bezbariérový prístup. Takže určite na 100% nie sme pripravený. Takže tie ťažšie postihnutia by boli u nás asi dosť veľký problém.*

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Odpoveď: *Zvýšená dotácia hodín určite nie, pretože tam nie je kde brať. Rozhodne ako malá dedinská škola sa nemôžeme profilovať ako veľká športová škola. Avšak máme tým pomerne nadšených telocvikárov. Sme zapojení v projekte KLIKO a robíme napr.: Odznak vytrvalosti olympijských víťazov, Olympijský diplom a spolupracovali sme aj s Atletickým oddielom keď začal projekt Atletika do škôl. Takže si myslím že akcií je pomerne dosť.*

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Odpoveď: *Čiastočne áno ale do telocvične nie je bezbariérový prístup*

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Odpoveď: *Áno*

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Odpoveď: *Myslím si že nie. Určite nie takými špeciálnymi pomôckami, akými si myslím že by mali byť na modernej škole.*

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Odpoveď: *No pokiaľ je to potrebné tak áno.*

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Odpoveď: *Snaží sa aj keď musím povedať, že je to veľmi problémové.*

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Odpoveď: *Finančné, personálne a určite aj materiálne*

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpoveď: *Lahké zdravotné postihnutie áno ale to ťažšie určite nie.*

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotený?

Odpoveď: *No ja v TV žiakov nehodnotím podľa výkonu ale podľa snahy, pretože predsa len olympijský víťaz každý nebude. Ja sa ho snažím hodnotiť podľa miery snahy. Rozhodne to výkonovo nie je orientované. To by nebolo podľa mňa ani správne.*

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Odpoveď: *Tak na konci hodiny vyučujúci zhodnotí výkon žiakov, kto dnes spravil pokroky a kto by sa mal ešte v niečom zlepšiť a podľa toho si každý žiak môže spraviť svoju spätnú väzbu ako na tom je. Ale samozrejme vždy je to hodnotené známkou. My nemáme slovné hodnotenie v pravom slova zmysle.*

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Odpoveď: *Tak povedzme že keď má niekto nejaké zdravotné obmedzenie, tak určite je to namieste, aby sme hodnotili daného žiaka väčšie. Ale nie je v podstate hodnotený ináč. Len má miernejšie ohodnotenie v klasifikácii.*

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

Odpoveď: *Tak zapoja sa podľa mieri možnosti pohybu. Pokiaľ to nie je nejaké obmedzenie ktoré bolí a žiak preň nemôže cvičiť, tak sa plne zapája do hodín TV. Hodnotenie podľa čoho som vytvoril? No na základe snahy toho žiaka. Dôležitá je kázeň.*

5.5 Škola E

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Odpoveď: *Myslím si že by to mohlo byť aj lepšie ale celkovo je to priemer.*

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Odpoveď: *Na našej škole je už tretím rokom organizovaná spolupráca s Judo Klubom Olomouc a v prvom, druhom a treťom ročníku, majú žiaci 3 telocvičné jednotky týždne. Jedna je vedená trénerom juda v rámci projektu EU Judo do škôl. Škola má v úmysle stať sa školou, s rozšírenou TV. Pri škole pracujú športové krúžky a deti sa pri športových akciách umiestňujú na popredných miestach.*

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Odpoveď: *Naša škola je čiastočne bezbariérová, jedno krídlo budovy je úplne bezbariérové. Poschodia sú dostupné výťahom, hygienické zariadenia v tejto časti sú tak isto bezbariérové. Prístup do telocvične je problematický ale dá sa zvládnuť cez dvor.*

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Odpoveď: *Áno, na našej škole je v súčasnej dobe špeciálny pedagóg.*

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Odpoveď: *Na škole je dostatok pomôcok vhodných pre žiakov s ŠVP. Spomeniem len niektoré napr.: balančné dosky, posturomet, rehabilitačné bradlá na rozvoj samostatnej chôdze atď.*

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Odpoveď: *Proti uvoľňovaniu žiakov z bežnej TV nič nenamietam, pretože ak škola nemá vhodných pedagogických pracovníkov pre takúto problematiku, tak je to ťažké potom pracovať s nimi. Som presvedčený o tom, že keď budú presne stanovené pravidlá aj zásady indikácií a kontraindikácií, tak vtedy o vhodnosti či nevhodnosti bude možné aplikovať cvičenie pre daného žiaka. Ale myslím si, že nevidím žiadny dôvod prečo by žiaci z TV mali byť uvoľňovaní.*

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Odpoveď: *Podľa svojich možností, škola má o túto problematiku pozitívny záujem.*

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Odpoveď: *Všetko má svoje limity, kvalitná integrácia potrebuje kvalitné podmienky a hlavne vhodne volenou integráciu. Treba si tento krok rozhodnúť zodpovedne. Integrovaný žiak do vhodného prostredia a podmienok nie je problém.*

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpoveď: *Áno, naša škola je schopná vyučovania integrovaných žiakov ale je nutné v niektorých oblastiach ešte zapracovať. Všetko má totiž svoje rezervy.*

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaní) žiaci so ŠVP hodnotení?

Odpoveď: *Čo sa týka hodnotenia, tak jednoznačne známku. Aj keď máme aj slovné hodnotenie.*

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Odpoveď: *Hodnotenie žiaka so ŠVP v hodinách TV prebieha podľa Školského vzdelávacieho programu a IVP daného žiaka. Najčastejšie sa jedná o spôsob číselného alebo kombinovaného hodnotenia.*

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Odpoveď: *Ak je daný žiak vzdelávaný na základe IVP, tak spôsob jeho hodnotenia či klasifikácie je uvedený. Ale ak mu nie je stanovené vyučovanie podľa IVP, tak často je hodnotený tak ako by bol zdravý, teda ako všetci ostatní žiaci a to bez rozdielu na jeho schopnosti.*

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

Odpoveď: *No tak ak je daný žiak v TV aktívny a pokúša sa všetko zvládnuť podľa svojich schopností, tak neviem prečo by nemal byť hodnotený na základe toho, ako čo zvládne a pokojne môže patriť medzi lepší priemer v skupine. V dnešnej dobe sú žiaci v plnení požiadavkou TV veľmi slabí ! Ale výkon žiaka s ŠVP záleží rovnako na flexibilitate učiteľa TV na jeho schopnosti alternovať jednotlivé činnosti žiaka tak, aby ich mohol zvládnuť. Napr.: žiak s vyššou telesnou váhou nezvládne shyb a cvičenie na hrazde ale musí zvládnuť kliky a celkovo silovo-koordinačné cvičenia. Musí proste prejavovať záujem, o určitú úlohu.*

5.6 Škola F

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Odpoveď: *Tak s istotou Vám to nemôžem potvrdiť ale myslím si že áno.*

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

Odpoveď: *Veľký dôraz kladieme na TV a šport, pretože pán riaditeľ je telocvikár. Kolegyňa je bývalá gymnastka a tá je tiež veľmi dobrá. Čo sa týka podmienok, tak tie máme výborné. Dve telocvične, rekonštruované, krásny vonkajší areál a čo sa týka pomôcok, tak si môžeme nakúpiť čo chceme. Aj ohľadne súťaží, pretekov, turnajov ktoré chcem aby sme sa ako škola zúčastnili, tak vedenie vždy súhlasí. Reprezentujeme na republikovej úrovni školu, pretože máme veľmi šikovné deti. Máme aj zvýšenú dotáciu na športové hry. Takže bomba.*

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

Odpoveď: *Nie je ale do telocvične je bezbariérový prístup. Museli by sme spraviť úpravy.*

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

Odpoveď: *Áno, kolega tu je po novom. On je tu z pedagogickej fakulty na čiastočný úväzok. Vyložene špeciálny pedagóg.*

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Odpoveď: *Overbally, gymbally, posilovacie gummy.*

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Odpoveď: *Pokiaľ to nie je nutné, tak nech sa deti čo najviac hýbu a čo najviac športujú. Pretože v dnešnej dobe je tento sedavý štýl života zlý.*

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Odpoveď: *Máme pána riaditeľa posledné dva roky, ktoré je vo funkcii riaditeľa keďže je telocvikár, tak šport má u nás veľké zastúpenie a e to super riaditeľ si myslím. A hlavne naša škola spolupracuje s asistentmi pedagóga a každá trieda má jedného. Takže myslím si že sa to všetko uberá dobrým smerom.*

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Odpoveď: *Momentálne asi nie. Nie je problém s ničím.*

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpoveď: *Záleží akého konkrétne. Pokiaľ vodičkar, tak to by sme museli pripraviť úpravy ale sme na to pripravený. Prišla nám v priebehu roka Bulharka, ktorá nevedela česky. Komunikácia s poradňou prebehla dobre, takže sa pomerne rýchlo zlepšila. Dostala hodinu českého jazyka na viac. Máme tu kolegyňu ktorá to zabezpečila a učila ju. Dostala aj tablet, aby nemala problém s prekladom. Pružne reagujeme, síce je to niekedy náročné ale tak myslím si že robíme maximum.*

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotení?

Odpoveď: *Známkou*

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovne alebo kombinovaným hodnotením.

Odpoveď: *Je to výchova, takže pokiaľ je vidno snahu robiť všetko na maximum, tak nevidím dôvod ho nehodnotiť výborne. No a potom ako som už spomenula, žiaka hodnotíme známkou, čiže číselne.*

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Odpoveď: *Ja mám nejaké limity a kritéria ktoré známkujem a potom poviem, napr.: „Pozri sa! Máš tu 2,2,2,1 ale keďže si sa snažil a robil si všetko na maximum, tak ja ti tu jednotku dám.“ Hodnotíme vždy rovnako.*

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

Odpoveď: *Do všetkého sa naši žiaci zapojujú, nemala som nikdy s tým problém. Na telocvik treba mať niekedy tvrdú ruku pretože žiaci to niekedy zneužívajú. Ale pokiaľ nechce žiak prísť do hodiny TV tak nepríde ale potom musí prísť do poobedňajších hodín športových hier. Má to povinne voliteľný predmet. Jeden tam dostal trojku, pretože odchodil len polku hodín a nemal k tomu dôvod. Vždy sa nejako treba aktívne zapojiť. Napríklad aj mentálne*

postihnutá žiačka u nás na škole, sa rada zapojí do hodín telocviku. Mali sme jednu žiačku ale ona už doštudovala, no a tá, keďže nemohla hrať volejbal alebo vybíjanú pretože tomu nechápala, tak cvičila napr. skoky cez švihadlo alebo hádzala loptou o stenu.

6 DISKUSIA

Táto diplomová práca vznikla na základe polozenia si rôznych otázok, ktoré súviseli s fenoménom súčasného školského systému a to s inkluzívnym vzdelávaním. Mnoho učiteľ či lekárov preferuje ešte stále trend vyčlenenia študenta z hodín telesnej výchovy, pretože to považujú za správny krok. Keďže mnoho publikácií už preukázalo, že telesná aktivita nepôsobí na organizmus osoby so zdravotným postihnutím negatívne, ba naopak má pozitívne účinky, položil som si preto otázku, aký názor na danú problematiku majú samotný učiteľia telesnej výchovy. Prečo je dôvod to, že obmedzenie žiaka so zdravotným postihnutím vedie učiteľov k unáhleným záverom oslobodenia žiaka od TV?

Ako uvádza Kudláček a Ješina (2013) vo svojej publikácii, telesná výchova je predmet ako každý iný. Telesná výchova je predmet, ktorý by mali navštevovať všetci žiaci. Vlastný pohyb nie je len akýmsi hrubým pohybom našej existencie ale je tiež jedným zo základných predpokladov komplexného a harmonického rozvoja všetkých detí. Dokážete si predstaviť, že by ste svoje dieťa uvoľnili napríklad z hodín anglického jazyka alebo matematiky? Telesná výchova je zrejme jediným predmetom, z ktorého sú žiaci uvoľnený. Znamená to snád, že školská telesná výchova nie je pre vývoj, výchovu, vzdelanie a rast osobnosti dôležitá?

Na tieto otázky sme sa snažili týmto výskumom a diplomovou prácou poukázať. Všetky školy, ktoré spolupracovali s projektom KLIKO a teda aj s našim výskumom, ukázali ochotu spolupracovať v danej téme. Samotný učiteľia tiež premýšľali nad daným problémom, ktorý začína byť veľmi preferujúci.

Učiteľia totiž nie sú na sto percent pripravený na to, že budú musieť začať hľadať alternatívny, ktoré budú vychádzať zo zväčšujúceho sa počtu žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Preto treba hľadať riešenia, ako učiteľov pripraviť na zvýšený počet žiakov v inkluzívnom vzdelávaní. Všetko totiž závisí od pripravenosti oboch účastníkov procesu. Celý vzdelávací proces a teda najmä jeho účastníci, musia vytvoriť prostredie, ktoré bude adaptabilné prospešné pre jedinca s hendikepom a aj pre osoby ktoré budú zdieľať rovnaký cieľ. Tento proces nie je pre obe strany jednoduchý a však spoločným úsilím je možné tohto procesu dosiahnuť. Veľký podiel ochoty musí prísť z rôznych faktorov inkluzívneho pojatia, pretože len spoločná idea dokáže posúvať proces ďalej (Lirgg, Gorman, Merrie & Shewmake 2017; Tripp & Rizzo, 2006; Lee, Burgeson, Fulton & Spain, 2007).

Ďalšou položenou otázkou, nad ktorou sme sa snažili zamyslieť bolo, prečo žiaci s obmedzením alebo hendikepom, musia byť automaticky oslobodený od telesnej výchovy.

Takáto otázka nás nútila začať premýšľať nad týmto problémom, ktorý sa stal automatickou dogmou.

Pretože rovnako veľa vedeckých prácí hovorí o tom, že pohybová aktivita má pozitívne účinky na organizmus zdravotne postihnutých osôb. Vhodne zvolenou pohybovou aktivitou je možné, ovplyvniť prítomnosť spasticity, špatného držania tela, nefyziologických pohybov, so sebauvedomením či kognitívnych schopností a koncentráciou. V neposlednom rade ovplyvňuje tiež spoločenskú participáciu. Tieto všetky prvky hrajú dôležitú rolu v živote hendikepovaného človeka. Majú pozitívny vplyv na spoločenskú angažovanosť v spoločnosti a dokážu odstrániť pocit menejcennosti ktorý sa vyskytuje vo veľkej miere u osôb s hendikepom (Verschuren, Ketelaar, Gorter, Helders, Uiterwaal & Takken, 2007; Kokštejn, Psotta, Frömel, Frýbort, Jahodová & Cuberek, 2011; Ješina, Hamřík & kol., 2011; Bloemen, Backx, Takken, Wittink, Benner, Mollema & de Groot, 2015).

Je veľmi zaujímavé, že o uvoľnení z predmetu akosi oslobodení od povinností povinnej školskej dochádzky, sa v kontextu vzdelávania žiakov s postihnutím vôbec nehovorí. Telesná výchova je dôležitou súčasťou výchovy a vzdelávania. Telesná výchova je dôležitá pre všetky deti. Pre deti s telesným či obecné so zdravotným postihnutím, je TV ešte dôležitejšia, pretože miera spontánnych pohybových aktivít, je mnohokrát obmedzovaná fyzickými bariérami okolitého prostredia a absenciami organizovaných voľnočasových aktivít. Školská telesná výchova je teda jedným z mála prostredí, v ktorom si dieťa s telesným postihnutím môže budovať vzťah k aktívnemu životnému štýlu. *„Podľa nášho názoru, je uvoľňovanie žiakov s telesným postihnutím z telesnej výchovy porušovaním ich práv na vzdelanie“* (Kudláček & Ješina, 2013).

Ak je teda v podstate inluzívneho vzdelávania tolerantná a podporujúca spoločnosť, nemalo by preto dochádzať k vyčleňovaniu v žiadnom predmete alebo prostredí, kde môže dochádzať k pozitívnemu rastu osobnosti. Preto je tento pojem chápaný ako inovatívny prístup, ktorý ukazuje smer kde je možné uspokojiť rôzne vzdelávacie potreby každého jedinca bez výnimky. Každý proces má svoje výhody či nevýhody, je len na spoločnosti aby dokázala nájsť pre danú problematiku rovnováhu. Telesná výchova nemôže byť preto výnimkou, ktorá bude len na škodu žiakom s ŠVP. Tento odkaz preto musí byť jasný a musí ukazovať aj naďalej, že je to správna cesta rozvoja hendikepovaného jedinca (Doulkeridou, Evaggelinou, Mouratidou, Koidou, Panagiotou & Kudlacek, 2011; Humphries, Hebert, Daigle & Martin, 2012; Hutzler, Zach & Gafni, 2005).

V ďalšej fáze bol spravený štrukturovaný rozhovor, zo 17 vybraných škôl. Z týchto ktoré boli zapojené do projektu KLIKO, prejavilo záujem o danú problematiku len 5 učiteľov

telesnej výchovy. Do môjho vzorku rozhovorov som pripočítal aj prvý pilotný rozhovor a to z dôvodu väčšej objektívnosti a počtu respondentov. V nasledujúcich riadkoch, sa preto budem snažiť objektívne ukázať odpovede všetkých zúčastnených strán na rozhovore a to v spoločnom vyhodnotení.

VO4 – Aké má Vaša škola podmienky pre realizáciu inkluzívnej telesnej výchovy?

Otázka číslo 5 ukázala značnú váhavosť medzi väčšinou respondentov. Až na učiteľov typu A a C, ktorý si myslia že podmienky na ich škole sú vyhovujúce na integráciu, ostatné typy ako sú B,D,E a F si nie sú istý, či by dokázali svoj typ označiť ako vyhovujúci pre integráciu žiakov s ŠVP. Typ D vo svojej výpovedi dokonca uviedol, že by veľmi záležalo na danom stupni postihnutia. Pokiaľ by to mal byť žiak s vozíkom, tak by ich škola nebola pripravená na bezbariérový prístup, ktorý by si daný žiak vyžadoval. Učiteľ ďalej uviedol, že by okrem prístupu do školy bol problém aj s bezbariérovosťou do telocvične. Na tento typ postihnutia by škola podľa jeho slov nebola určite pripravená.

a) Aký dôraz kladie Vaša škola na TV?

Doplňujúca otázka: A ako sa tento dôraz prejavuje? (zvýšená dotácia hodín na TV, nové ihriská, nové vybavenie do TV, úspechy žiakov v športe)

V tejto otázke môžeme povedať, že odpovede všetkých respondentov sú iného názoru a typu. U respondenta A typu, je „finančná otázka“ vo veľmi dobrej situácii, keďže samotný učiteľ uvádza, že ich škola nemá problém v zakúpení pomôcok či vyučovacích potrieb pre školu. Ďalej uviedol, že má veľkú podporu v riaditeľke školy, v ktorej nevidí žiadny problém. Respondent typu B zas uvádza, že pokiaľ škola nakúpi stabilizačné pomôcky pre žiakov, tak ich kvalita nie je stavaná na to, aby vydržala dlhšie obdobie. Typ B ďalej s úsmevom uviedol, že o zvýšených dotáciách sa radšej ani nebude vyjadrovať. Typy C,D a E vo svojich výpovediach uviedli, že kladú dôraz na zvýšenú aktivitu v oblasti športových podujatí. Typ C tvrdil, že majú normálne dotácie na hodiny telesnej výchovy, typ D zdôraznil, že aj keď sa nemôžu profilovať ako veľká škola, tak rozhodne o aktivity v športových podujatiach nemajú núdzu. Posledný typ E v tejto trojici uvádza, že veľký dôraz je kladený najmä na športovú prípravu mladých judistov v športových kluboch. Respondent F typu má veľké zastúpenie v riaditeľovi školy, keďže je telocvikárom tak na škole F typu je zvýšená dotácia na športové hry.

Ak by sme medzi týmito pestrými odpoveďami chceli nájsť spojitosť, tak je to určite v dbaní na športovú či telesnú výchovu žiakov. Tento odkaz bol u každého jedného z nich

značne poznateľný. Aj keď dotácie či finančné zázemie je každej skupiny rôznorodé, je napriek tomu veľmi zaujímavé, že kladenie dôrazu na telesnú výchovu je značne evidentné.

b) Je Vaša škola bezbariérová?

Doplňujúca otázka: Je bezbariérový prístup do telocvične?

V otázke bezbariérovosti je vo veľkej miere pozitívna odpoveď. Aj keď nie všetky školy alebo miestnosti na školách sú bezbariérové, je však enormná snaha v prípade väčšieho počtu študentov s ŠVP tento prvok v procese zmeniť. Všetky typy škôl od A-F si myslia, že by sa tento problém dal vyriešiť. Napríklad u respondenta A nie je škola na 100% bezbariérová ale je slušne vybavená a preto by tento problém nemal byť nejakou prekážkou. U typoch B,C a F je prístup do telocvične bezproblémový. Až na malé problémy s miestnosťami na školách, by tento proces bol ideálny. Čo sa týka respondenta D, tak tam je zaujímavé, že škola je bezbariérová, aj keď miestnosti ktoré vedú do telocvične nie sú. Najlepšie uvádza bezbariérovosť respondent typu E, ktorý tvrdí, že ich škola je úplne bezbariérová a prístup do telocvične by rovnako nebol žiadny problém.

Pri tejto otázke sa stretávame s pozitívnym ohlasom k prístupnosti pre žiakov so zdravotným postihnutím. Aj keď väčšina škôl nie je v ich presvedčení na 100% pripravená ale vidíme úmysel zmeny, ktorý by boli ochotný postúpiť, ak by to pre daných žiakov bolo nevyhnutné.

c) Je na Vašej škole pedagóg so špeciálne-pedagogickým vzdelaním?

U všetkých učiteľov ktorých sa táto otázka týkala, padla jednoznačná odpoveď. Na otázku špeciálneho pedagóga odpovedali všetci šiesti respondenti odpoveďou „Áno“.

d) Disponuje Vaša škola nejakými športovo kompenzačnými pomôckami pre TV? Pokiaľ áno, tak akými?

Táto otázka ukázala, že väčšina respondentov najmä A,B a F, má vo výbave stabilizačné pomôcky ako napr.: bosu, gymbally, overbally či rôzne dosky alebo podložky. Odpovede od učiteľov typu C a E ukazujú, že ich škola je z hľadiska vybavenosti na tom najlepšie. Obaja uviedli špeciálne kompenzačné pomôcky, ktoré slúžia pre žiakov hlavne so zdravotným postihnutím ako napr.: ozvučené lopty, posturomety, rehabilitačné bradlá, stabilizačné dosky či dokonca rôzne plošiny. Najhoršie z hľadiska vybavenosti označil svoju odpoveď respondent typu D, ktorý uviedol, že ich škola nedisponuje žiadnymi špeciálnymi pomôckami

ktoré by boli určené pre žiakov so zdravotným postihnutím a ani pomôckami, ktoré by mala mať nová moderná škola.

e) Aký je Váš názor na uvoľňovanie z TV?

Otázka uvoľňovania detí z hodín TV ukázala, že respondenti majú značnú rôznorodosť vo svojich odpovediach. Napríklad u typoch A, D a E, je odpoveď na otázku „*Áno uvoľňovanie z hodín TV je vhodné, pokiaľ je to nutné*“. Všetci traja sa zhodli na tom, že na uvoľňovaní z hodín TV nie je nič zlé. Respondent A uviedol, že pokiaľ lekár určí že tento krok bude tým najlepším, tak učiteľ a všetci účastníci na výchovne vzdelávacom procese toto nariadenie musia rešpektovať. V rozhovore s typom E sa táto myšlienka posúva ešte ďalej, a to tak, že by mali byť určene nejaké pravidlá a zásady pre lepšiu prehľadnosť, ďalej uvádza že keď budú presne určené indikácie a kontraindikácie žiaka, tak aj jeho vzdelávací proces bude mať presnejší cieľ. C a F typ tvrdia, že nie je nutné uvoľňovať žiakov z hodín TV, pretože je k prospechu žiaka keď bude mať aký taký pohyb, pretože dnešný sedavý štýl života je pre zdravie človeka škodlivý. Respondent B typu ako posledný uviedol, že lepším riešením ako uvoľnenie študenta z hodín TV, by bolo obmedzenie niektorých činností. Ďalej tvrdí, že vždy sa dá pracovať s takýmito žiakmi, či už formou posilňovacích cvičení, alebo formou nejakých stabilizačných prvkov. Dodáva, že všetci žiaci sú predsa vizitkou danej školy.

f) Aké Vám vytvára vedenie školy podmienky pre integráciu?

Otázka podmienok pre integráciu je u všetkých typoch škôl znovu k danej problematike pozitívne naklonená. Všetci sa zhodujú na tom, že vedenie vie vytvoriť pozitívny prístup k žiakom s ŠVP a dokázalo by v tom pokračovať aj naďalej. Väčšina respondentov označila vedenie školy ako bezproblémové. Školy majú o danú problematiku záujem.

g) Ktoré limity konkrétne Vám najviac zaťažujú realizáciu kvalitnej integrácie žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie) do hodín TV?

Každá z odpovedí všetkých opýtaných ukázala, že pohľad na integráciu detí s ŠVP by buď priniesol nejaké limity alebo by to škola nijako nepocítila. Na otázku limitov, najviac upozornila osoba E typu, ktorá tvrdila, že všetko má svoje limity a kvalitná integrácia si vyžaduje aj kvalitné podmienky. Ďalej tvrdí, že treba si tento krok rozhodnúť zodpovedne a uvážene. Osoby typu B a F tvrdili, že momentálne nevidia žiadne limity a podmienky na škole sú dobre. Typ C zas uvádza, že ako limity vidí počet detí v hodinách TV. Typ D tvrdí, že ako limity považuje finančné, personálne a materiálne prostriedky. Čo sa týka respondenta typu A,

tak ten na celú vec nedokázal odpovedať, pretože nemal vedomosť o nejakých limitoch, ktoré by sa nachádzali na danej škole.

h) Je podľa Vášho názoru škola dostatočne pripravená pre vyučovanie integrovaného žiaka so ŠVP (najmä zdravotné postihnutie), vrátane TV?

Odpovede na túto otázku boli značne neisté, až na typ E ktorý tvrdil, že ich škola je pripravená na integráciu žiakov s ŠVP ale druhým dychom dodal, že vždy sa nájdu nejaké rezervy. Osoba označena A zas uviedla, že na ich škole je 8 žiakov so ŠVP a nikdy nemali s nimi žiadny problém, dodáva preto, že ich chod bol vždy bezproblémový. Respondenti typu B a C uviedli, že nevedia na túto otázku jednoznačne odpovedať, pretože vždy je možné niečo zlepšiť. Typ školy s označením D odpovedal, že integráciu ich škola zvládne pokiaľ by to boli žiaci s ľahkým zdravotným postihnutím ale pokiaľ by sme sa bavili o ťažších formách, tak odpoveď znela „Nie“. Najzaujímavejšou odpoveďou bola odpoveď F typu, kde bolo uvedené že pokiaľ by sa mal integrovať žiak na vozíku, tak by museli prebehnúť zmeny, ktoré by ale neboli problémom avšak veľmi dobre zvládli v minulosti integrovať aj žiačku, ktorá bola bulharského pôvodu, a nevedela český jazyk. V takomto prípade, sa rozšírila pre ňu hodina češtiny a od školy dostala aj tablet, ktorý jej slúžil ako pomoc pri komunikácii so spoločnosťou. Všetky opatrenia ktoré boli prijaté sa ukázali ako veľké pozitívum v integrácii cudzincov.

VO5 – Akým spôsobom sú (integrovaný) žiaci so ŠVP hodnotený?

Na túto otázku šesť respondentov A,B,C,D,E,F, odpovedala jasne a presne. Každý z nich uviedol, že na ich školách sa známkuje číselne. Aj keď u respondenta A bola táto klasifikácia potvrdená celkom jasne, u respondenta B prevládala tzv. špeciálna klasifikácia, keď žiaka so skoliózou hodnotia miernejšie a podľa stanoveného špeciálneho známkovania. Čo sa týka miernejšieho známkovania alebo nazerania na študenta s ŠVP, majú aj respondenti C,D,E, ktorý tiež nazerajú na výkon jedinca cez uvedomovanie si žiakových špecifik. Učiteľ C typu uviedol, že daný výkon jedinca nehodnotí podľa rovnocenného kritéria s ostatnými žiakmi, pretože by to ani nebolo možné. Učiteľ D typu zas uviedol, že on najmä hodnotí svojich študentov s ŠVP podľa danej snahy, ktorú vyvíjajú na hodinách telesnej výchovy. Pokiaľ na nich vidí túto vlastnosť, tak ak jeho ohodnotenie je adekvátne vyvinutému úsiliu. Respondent typu E, zas preferuje aj slovné hodnotenie žiakov, pri ktorom môže poukázať pozitíva aj negatíva, ktoré daný jedinec robí. Toto ohodnotenie považuje za dôležité, keďže to

môže žiakovi ukázať jeho zlepšenie, poprípade jeho nedostatky. Čo sa týka respondenta typu F, tak tam bola odpoveď úplne jednoznačná a to že hodnotenie je známku.

a) Ako prebieha hodnotenie takého žiaka?

Doplňujúca otázka: Číselne, slovné alebo kombinovaným hodnotením.

Na túto otázku A,B,C,D,E a F odpovedali znovu, že hodnotenie alebo klasifikácia je v každom prípade je číselná, len respondent typu E uviedol na viac, že na ich škole sa nepreferuje len číselné známkovanie ale aj tzv. kombinované, ktoré sa skladá zo slovného a číselného ohodnotenia jedinca. Učiteľ typu A uviedol vo svojej výpovedi, že žiak musí prejsť snahu a záujem sa zúčastňovať telesnej výchovy a prejsť aktivitu. Dobrá známka by mala byť odmenou žiaka z dobrého výkonu či aktivity na hodinách TV. Učiteľ typu B zas uvádza, že je to na posúdený učiteľa aký adekvátny postoj zaujme voči žiakovi s ŠVP a akú známku mu následne udelí. Ďalej uvádza, že žiak proste musí splniť hodinu TV a pokiaľ má nejaké obmedzenie, tak sa mu vypracuje IVP podľa ktorého sa bude ďalej postupovať. Respondent C typu zas uvádza, že patrí medzi pedagógov ktorý sú výkonnostne orientovaný a teda dbajú na výkony podané v hodinách TV. Tvrdí že sa orientuje podľa tabuliek a že dbá na to, keď má žiak nejaký problém. Pedagóg typu D uvádza vo svojom rozhovore, preferuje na konci hodiny slovný výklad, ktorý má zabezpečiť žiakom spätnú väzbu a pozitíva či negatíva v hodine. Aj keď preferuje toto slovné hodnotenie, tak slovnú klasifikáciu nepoužívajú ako spôsob hodnotenia v pravom slova zmysle. Pri E type sa preferuje kombinované hodnotenie. Toto hodnotenie je na danom type školy najčastejšie spomínané. Pri klasifikácii sa riadia najmä podľa Školského vzdelávacieho programu a IVP. Pri poslednom type F, daný pedagóg hodnotí podľa snahy študenta. Pokiaľ vidí u akéhokoľvek žiaka snahu a aktivitu, tak hodnotenie je výborne.

Všetky spomínané typy hodnotia žiakov približne rovnako a to na začiatku slovné, keď toto hodnotenie nie je predpisové ale určuje spätnú väzbu u žiaka v hodinách a následne potom písomné, ktoré už je platnou formou klasifikácie študenta. Všetky typy až na E typ, ktorý hodnotí kombinovane, preferujú snahu alebo aktivitu alebo záujem o telesnú výchovu. Pokiaľ žiak vyvíja pozitívny záujem v hodinách, tak aj známkovanie je adekvátne jeho snaženiu.

b) Existuje rozdiel v hodnotení oproti ostatným žiakom?

Doplňujúca otázka: Prečo je žiak hodnotený ináč ako ostatný, ktorí sa zúčastnia normálnej TV?

Pri tejto otázke šesťica respondentov rozdelila na dva „tábory“. A to na tábor, kde učiteľ nerobí rozdiely medzi žiakom s ŠVP a žiakom bežným a na tábor, kde učiteľ prihliada výkon a hodnotenie žiaka väčšie a to vzhľadom na jeho možnosti. Do prvého spomínaného systému možno zaradiť A,C,E typ učiteľov a do druhého systému možno zaradiť B,D a F typ pedagógov. U respondentov A,C a E typu sú odpovede značne jednoznačné. Preferujú rovnakosť u všetkých žiakov a to bez ohľadu na postihnutie alebo zdravotné obmedzenie. Čo sa týka respondentov typu B,D a F typu, tak tam prevláda značne miernejší úsudok ako pri prvom type respondentov. Takýto učiteľ berie na ohľad špecifika daného jedinca a jeho možnosti realizácie v hodinách TV. Tvrdia, že pokiaľ má žiak IVP, tak predsa prístup k nemu bude zohľadňovaný podľa istých kritérií, ktoré nebudú plnohodnotne určené na výkon. Dokonca respondent typu F vo svojej výpovedi uvádza, že ak žiakovi vychádza dvojka na vysvedčení ale na hodinách prejavil snahu a ochotu spolupracovať, tak učiteľ sa prikloní k jednotke z TV.

Tieto hodnotenia ukázali prístup respondentov, ktorý kladú na svojich žiakov. U každej trojice je značná typologická odlišnosť a preto je aj ich hodnotenie naklonené na opačnej strane.

c) Ako vyzerá zapojenie žiaka do aktivít, aby mohol byť hodnotený pri jednotlivých činnostiach (športové hry, gymnastika, atletika, ďalšie pohybové aktivity) ?

Doplňujúca otázka: Na základe čoho ste hodnotenie vytvoril? Môžete prosím uviesť nejaký príklad?

V tejto otázke je dominujúcou odpoveďou ktorá vyplýva z kontextu, že žiak by mal prejavovať úsilie na hodinách TV avšak sa musí vo väčšej miere upraviť postup či podmienky, ktoré zabezpečia dosiahnutie cieľa. V tejto odpovedi sa väčšina respondentov t.j. A,B,C,F priklonila k odpovedi úpravy podmienok pre žiaka s ŠVP. Typ D a E si ale myslí, že pokiaľ to nie je niečo akútne, čo môže narušiť plynulosť v hodinách telesnej výchovy ako napr. bolesť či úraz, tak nevidia dôvod, prečo by žiak nemal cvičiť naplno a dokonca patriť k lepšiemu prímeru. Podľa nich to všetko závisí na snahe žiaka a ochote v hodinách spolupracovať. Typ D ďalej uviedol, že všetko to je o kázni, ktorú si učiteľ v hodinách TV stanoví. Typ F napríklad uviedol, že ak žiak nezvládne shyb na hrazde, tak musí aspoň zvládnuť kľuk, pretože všetko to je aj o silovo-koordinačných schopnostiach, ktoré žiaci dokážu vykonať. Ďalej uviedol, že všetci žiaci bez rozdielu, musia prejsť určitú úlohu.

Preto možno môžeme skonštatovať pri otázke C, že respondenti typu D a F, nevidia dôvod úpravy podmienok pre žiaka so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Ich presvedčenie je rovnaké ako u iných žiakov a to aj v prípade, že žiak ma zdravotný problém.

7 ZÁVERY

V mojej diplomovej práci som ukázal pohľad na šiestich učiteľov telesnej výchovy, ktorý mi podľa vlastného uváženia odpovedali na mnou zvolené otázky, problematiky integrácie na základných a stredných školách v hodinách telesnej výchovy.

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce bolo, zistiť stav podmienok pre integráciu žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami do školskej telesnej výchovy, na vybraných základných školách. Ďalej čiastkovým cieľom bolo, zistiť spôsoby hodnotenia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v inkluzívnom prostredí v školskej telesnej výchove. Oba vytýčené ciele boli pre účel diplomovej práce splnené.

V teoretickej časti som sa snažil priblížiť zvolenými kapitolami fenomén integrácie a inkluzívneho vzdelávania. V tejto časti som zvolil analýzu literárnych zdrojov, ktoré mali čitateľovi bližšie priblížiť danú problematiku novodobého školstva. Na základe týchto poznatkov som dokázal plynulo nadviazať na moju výskumnú časť. Ďalej som použil heuristickú metódu, v ktorej som sa snažil vytvoreným štrukturovaným rozhovorom, poukázať na problematiku integrácie.

Výskumná časť tvorila dva hlavné okruhy otázok a každá z nich, mala svoje čiastkové podotázky či doplnujúce otázky.

Výskumné otázky

Výskumná otázka č 1.

Čo sa týka problematiky prvého okruhu výskumných otázok, tie boli zamerané prevažne na podmienky realizácie inkluzívnej TV na daných typoch škôl. V podotázkach som sa pýtal na bezbariérovosť na školách, podmienky, účasť špeciálneho pedagóga na danom type škôl, ďalej na pripravenosť škôl na integráciu, ich limity, dôraz na TV či dokonca názor na uvoľňovanie žiakov z hodín TV. Všetky odpovede priniesli zaujímavé poznatky, ktoré boli spracované a vyhodnotené. Pri podotázkach bezbariérovosti či podmienok škôl, majú respondenti značné rôzne odpovede a všetko závisí na lokalite či danom type školy. Ak sa budeme baviť o otázke špeciálneho pedagóga, tak každá z daných typov odpovedí bola jednoznačne pozitívna. Na všetkých šiestich školách, sa tento profesijný typ nachádza. Na otázku limitov reagovali všetci respondenti azda najrôznorodnejšie, keď nedokázali s istotou odpovedať, či ich škola je dostatočne pripravená a bez nejakých limitujúcich faktorov.

Výskumná otázka č 2.

V druhej výskumnej otázke som ukázal, ako sú jednotliví žiaci na školách so špeciálnymi vzdelávacími potrebami hodnotení. Väčšina zvolených respondentov odpovedala jasne a jednoznačne. Jednotlivými dopotázkami vo VO5, som sa dostal k samotnému hodnoteniu, či ich rozdielom. V tejto otázke už odpovede pedagógov tak jednoznačné neboli a ukázalo sa, že každý vidí svoju klasifikáciu vlastnými očami. Poslednou z podotázok VO5 bolo, ako vyzerá zapojenie žiakov do pohybovej aktivity. Respondenti najčastejšie pri tejto otázke uviedli určitý typ snahy a aktivity, ktorý by mal byť v ich hodinách.

Ukázalo sa, že aj keď školy nie sú na sto percent pripravené na veľkú integračnú vlnu spoločnosti ale odhodlanie pedagogického personálu popasovať sa s daným problémom je vo veľkej miere úspešné. Každá škola poukázala na svoje nedostatky ktoré by mala v prípade veľkého záujmu žiakov s ŠVP, no na druhej strane sa ukázalo, že pedagógovia chcú hovoriť o danej problematike a chcú sa ňou patrične zaoberať.

Aj keď jednotliví respondenti mali vo väčšine prípadov rozličné názory, celkovo môžeme konštatovať, že výskum v mojej diplomovej práci priniesol pozitívne výsledky, ktoré boli danou problematikou skúmané. Odporúčam sa preto viac zaoberať danou problematikou inkluzívnej telesnej výchovy, ktorá by rozhodne bola obohacujúcou skúsenosťou pre všetkých zúčastnených, na hodinách telesnej výchovy.

SÚHRN

Táto diplomová práca je zameraná na oblasť inkluzie v hodinách telesnej výchovy. Skúmané školy, ktoré sa prezentovali vo výskumnej časti, sa snažili podľa svojho uváženia objektívne zhodnotiť tento fenomén v očiach Českej spoločnosti. Ukázalo sa, že informácie ktoré svojimi vyjadreniami poskytli, majú relevantný a platný vyznám pre výskum v oblasti školskej integrácie. Všetky rozhovory až na jeden, sú zapojené v projekte KLIKO, ktorý sa okrem iného zaoberá aj otázkami integrácie na školách. Preto táto téma nebola pre žiadneho z nich neznámou a to platí aj v prípade prvého pilotného rozhovoru.

V prvých kapitolách tejto diplomovej práci, je súčasťou prehľadu poznatkov celá škála problematiky z oblasti inkluzívneho, integračného či spoločného vzdelávania. Tieto kapitoly majú pripraviť čitateľa na zákulisie daného problému a priblížiť mu tento fenomén v skratke. Vo vyššie popísaných stránkach nájdeme okrem iného aj kapitoly, ktoré sa dotýkajú legislatívy, bezbariérovosti, samotného zdravotného postihnutia, podmienok integrácie či fenoménu „blízkej budúcnosti“ peer tutoring.

V ďalšej časti sa táto diplomová práca zaoberá hlavne jeho podstatou a to je samotnými rozhovormi, ktoré aj keď ich nie je veľa, avšak ich výpovedná hodnota priniesla veľké pozitívum do výskumu v diplomovej práci. Z pôvodných 17 zainteresovaných škôl, sa do výskumu bezprostredne zapojilo 5 resp. 6 škôl. Tieto školy však prispeli bohatými odpoveďami, z oblasti výskumných otázok typu 4 a 5, ktoré sa týkali podmienkami v školskom systéme a hodnotenia integrovaných žiakov. Každá z výskumných otázok mala svoje podotázky, ktoré ďalej dopĺňali celú podstatu veci. Ich následné vyhodnotenie preto prinieslo kladný výsledok. Aj keď odpovede a prípadné informácie o daných typoch škôl boli značne odlišné, ich záujem o danú problematiku bol aktívny a otvorený.

Ciele ktoré boli preto na začiatku určené, splnili svoj účel. Táto diplomová práca preto kladne poukázala, že aj keď je občas situácia na školách značne rôznorodá, aktivnosť a šikovnosť pedagogického zboru dokáže efektívne a hlavne prínosne zabezpečiť proces integrácie.

SUMMARY

This thesis is focused on the integration during the physical education lessons. Examined schools presented in the research part tried to evaluate this phenomenon in the eyes of Czech society objectively. We found out that the information given has relevant and valid significance for the research in the field of the school integration. All the conversations, except one, has been joined into the KLIKO project focused among other things on the school integration issue. Therefore, this topic was not unknown for none of the teachers, the same applies for the first pilot conversation. In the first chapters of this thesis, there is an overview of the wide range of inclusive, integrating or common education. These chapters should prepare the reader to understand the background of given issue and familiarize him with this phenomenon in brief.

In the upper mentioned pages, we can find also chapters concerning legislation, wheelchair accessibility, disability itself, conditions of the integration or “near future peer tutoring” phenomenon.

In the following part, the thesis deals mostly with its base, it means conversations. Although there are just couple of them, their informative value has brought significant benefits to the thesis research. From originally 17 schools involved, only 5 or 6 really joined the research. However, these schools contributed with rich information on questions 4 and 5 focused on evaluation of integrated pupils and their conditions in the school system. Each of research questions has its subquestions complementing the whole thing. Thus, their subsequent evaluation has brought positive outcome. Even the answers and the information on given types of schools were significantly different, their interest in given issue was active and open-minded.

Because of this, the goals were from the beginning set to fulfil their purpose. That was the reason why this thesis positively pointed out that even if the situation in schools is diversified, activity and skills of teachers can efficiently provide the process of integration.

REFERENČNÝ ZOZNAM

- Anatoliy I., R. (2016). The integration of education and science as a global problem. *Integraciã Obrazovaniã, 20(3)*, 331-341.
- Barnes, C., & Mercer, G. (2010) *Exploring disability, 2nd ed.* Cambridge: Polity Press.
- Bartoňová, R., & Ješina, O. (2012). *Individuální vzdělávací plán ve školní tělesné výchově.* Olomouc: Univerzita Palackého.
- Bear, G. G., Mantz, L. S., Glutting, J. J., Chunyan, Y., Boyer, D. E., & Suldo, S. (2015). Differences in Bullying Victimization Between Students With and Without Disabilities. *School Psychology Review, 44(1)*, 98-116.
- Block, M. E. (1995). Development and validation of the Children's Attitudes Toward Integrated Physical. *Adapted Physical Activity Quarterly, 12(1)*, 60-77. Bryant, L., & Curtner-Smith, M. D. (2009). Effect of a physical education teacher's disability on high school pupils' learning and perceptions of teacher competence. *Physical Education and Sport Pedagogy, 14(3)*, 311–322.
- Bloemen, M. A., Backx, F. J., Takken, T., Wittink, H., Benner, J., Mollema, J., & de Groot, J. F. (2015). Factors associated with physical activity in children and adolescents with a physical disability: a systematic review. *Developmental medicine and child neurology, 57(2)*, 137-148
- Cervantes, C. M., Lieberman, L. J., Magnessio, B., & Wood, J. (2013). PEER TUTORING. *The Journal Of Physical Education, Recreation & Dance, 84(3)*, 43-48.
- Davis, T. D. (2012). Essentials of Teaching Adapted Physical Education: Diversity, Culture, and Inclusion. *Adapted Physical Activity Quarterly, 29(4)*, 366-367.
- Devine, M. (1997). Inclusive leisure services and research: a consideration of the use of social construction theory. *Journal Of Leisurability, 24(2)*, 3-11.
- Doulkeridou, A., Evaggelinou, C., Mouratidou, K., Koidou, E., Panagiotou, A., & Kudlacek, M. (2011). Attitudes of Greek physical education teachers towards inclusion of students with disabilities in physical education classes. *International Journal of Special Education, 26*, 1-11.
- Čapková, M. (2007). Význam sportu v životě osob se zdravotním postižením. *Importance of sport in the life of handicapped people, 9(1)*, 87-93.
- Čollák, J. (2012). Pojem šport: pojmové vymedzenie ako impulz k zmene (ne)postačujúcej zákonnej úpravy?. Retrived 21. 5. 2017 from the World Wide Web: http://www.ucps.sk/Vymedzenie_pojmu_sport_jaroslav_collak

- Ensergueix, P., & Lafont, L. (2010). Reciprocal peer tutoring in a physical education setting: Influence of peer tutor training and gender on motor performance and self-efficacy outcomes. *European journal of Psychology of Education, 25*(2), 222-242.
- Garland-Thomson, R. (2002). Integrating Disability, Transforming Feminist Theory. *NWSA Journal, 14*(3), 1-23.
- Grenier, M. A., Horrell, A., & Genovese, B. (2014). Doing Things My Way: Teaching Physical Education With a Disability. *Adapted Physical Activity Quarterly, 31*(4), 325.
- Healy, S. (2014). Preventing bullying in inclusive physical education. *Palaestra, 28*(2), 42-46.
- Heller, J. (1996). *Fyziologie tělesné zátěže II, speciální část – třetí díl*. Praha: Karolinum.
- Helpnet (2014). Bariéry osob se zdravotním postižením. *Aktuálně*. Retrived 13. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.helpnet.cz/aktualne/e-bariery-osob-se-zdravotnim-postizenim>
- Helpnet (2013). Bezbariérové prostředí. *Doprava bez bariér*. Retrived 13. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.helpnet.cz/aktualne/bezbarierove-prostredi>
- Hodaň, B. (2006). *Sociokulturní kinantropologie I, Úvod do problematiky*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Holmquist, J. (2011). Use Positive Strategies to Protect Your Child with a Disability from Bullying. *Exceptional Parent, 41*(12), 32-34.
- Humphries, C. A., Hebert, E., Daigle, K., & Martin, J. (2012). Development of a physical education teaching efficacy scale. *Measurement in Physical Education and Exercise Science, 16*, 284-299.
- Hutzler, Y., Zach, S., & Gafni, O. (2005). Physical education students' attitudes and self-efficacy towards the participation of children with special needs in regular classes. *European Journal of Special Needs Education, 20*, 309-327.
- Jesenský, J. (1998). *Integrace - znamení doby*. Praha: Karolínium.
- Ješina, O., Hamřík, Z., Bartoňová, R., Janečka, Z., Klaman, M., Kučera, M., Panská, S., Rybová, L., & Vyhlídal, T. (2011). *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kábele, F. (1992). *Sport vozíčkářů. 1. vyd.* Praha: Olympia.
- Kokštejn, J., Psotta, R., Frömel, K., Frýbort, P., Jahodová, G., & Cuberek, R. (2011). Pohybová aktivita dětí s vývojovým deficitem motoriky. *Česká kinantropologie, 15*(3), 76-88.
- Krhutová, L. (2013) Lidé se smyslovým postižením. In Matoušek, O. a kol. (2013) Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, s. 387-391. ISBN 978-80-262-0366-7.

- Kudláček, M., Ješina, O., Bartoňová, R., Rybová, L., Janečka, Z., & Panská, S., Vyhlídal, T. (2013). *Základy aplikovaných pohybových aktivit*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kudláček, M., & Ješina, O. (2013). *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Labudová, J., Kampmiller, T., Kasa, J., & Grexa, J. (2005). *10 rokov vied o športe*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Lee, M. A., & Ward, P. (2002). Peer tutoring: Student-centered learning in physical education for the 21st century. *Teaching Elementary Physical Education*, 13(4), 16-17.
- Lee, S. M., Burgeson, C. R., Fulton, J. E., & Spain, C. G. (2007). Physical education and physical activity: results from the School Health Policies and Programs Study 2006. *The Journal Of School Health*, 77(8), 435-463.
- Lirgg, C. D., Gorman, D. R., Merrie, M. D., & Shewmake, C. (2017). Exploring challenges in teaching physical education to students with disabilities. *Palaestra*, 31(2), 13-18.
- McEvoy, S. C., & Keenan, E. (2014). Attitudes towards people with disabilities—What do people with intellectual disabilities have to say?. *British Journal of Learning Disabilities*, 42(3), 221-227.
- Michalík, J. (2002). *Škola pro všechny aneb integrace je když*. Vsetín: Integraf.
- Michalík, J., Monček, J., & Baslerová, P. (2017). Stupně podpůrných opatření. *Organizační a personální zabezpečení implementace podpůrných opatření*. Retrived 21. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/3-komu-jsou-podpurna-opatreni-urcena/3-1-stupne-podpurnych-opatreni/>
- Micháľková, I., & Vítková, M. (2010). Přístup k inkluzivnímu vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu – empirické šetření. In M. Bartoňová, & M. Vítková, (Eds.), *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*. Brno : Masarykova univerzita, 2010.
- Monček, J., Felcmanová, L., Baslerová, P., & Michalík, J. (2017). Strategie vzdělávací politiky České republiky 2020. *Strategické dokumenty v oblasti vzdělávání žáků s SVP*. Retrived 24. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/1-soucasna-situace-ve-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami/1-1-charakteristika-promeny-skoly-v-uplynulem-obdobi/1-1-3-strategicke-dokumenty-v-oblasti-vzdelavani-zaku-s-svp/1-1-3-1-strategie-vzdelavaci-politiky-ceske-republiky-do-roku-2020/>
- MPSV SR (2017). Zdravotné postihnutie. *Hlavné kontaktné miesto pre práva osôb so zdravotným postihnutím*. Retrived 17. 3. 2017 from the World Wide Web:

- <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/kontaktne-miesto-prava-osob-so-zdravotnym-postihnutim/zdravotne-posti-hnutie.html>
- MŠMT (2017). Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018. *Tiskové zprávy 2015*. Retrived 26. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/akcni-plan-inkluzivniho-vzdelavani-na-obdobi-2016-2018>
- Novosad, L. (2000). *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál.
- NUV (2017). Podpůrná opatření. *Legislativa*. Retrived 22. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>
- O'Reilly, D. (2005). "Social Inclusion: A Philosophical Anthropology" in *Politics*, 25(2), 80-88.
- Pánek, J. (1991). *Comenius: teacher of nations*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo.
- Potměšil, J. (1997). Sport zdravotně postižených. In P. Tilinger, & T. Perič, (Eds.), *Sborník referátů z národní konference Tělesná výchova a sport na přelomu století. 1. Vyd* (pp. 274-280). Praha: FTVS UK.
- Robo, M. (2014). Social inclusion and inclusive education. *Academicus*, (10), 191-201.
- Rose, C. A., Stormont, M., Ze, W., Simpson, C. G., Preast, J. L., & Green, A. L. (2015). Bullying and Students With Disabilities: Examination of Disability Status and Educational Placement. *School Psychology Review*, 44(4), 425-444.
- Rybová, L., & Ješina, O. (2010). Peer tutoring ve školní výchově. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 76(3), 6-9.
- Scrabis-Fletcher, K., Juniu, S., & Zullo, E. (2016). Preservice Physical Education Teachers' Technological Pedagogical Content Knowledge. *Physical Educator*, 73(4), 704-718.
- SME (1998). Integrácia zdravotne postihnutých si vyžaduje odstrániť psychické i fyzické bariéry. Retrived 13. 3. 2017 from the World Wide Web: <https://www.sme.sk/c/2147798/integracia-zdravotne-postihnutych-si-vyžaduje-odstranit-psyhicke-i-fyzicke-bariery.html>
- Straková, J. et al., (2009). Analýza naplnění cílů národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání. *Národní program rozvoje pro vzdělávání v České Republice*. Retrived 23. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/1-soucasna-situace-ve-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami/1-1-charakteristika-promeny-skoly-v-uplynulem-obdobi/1-1-1-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice/>
- Škrabáľková, M. (2010). Odstraňovanie bariér na ceste k životu bez diskriminácie. *Humanita*, 19(5), 1-12.

- Tripp, A., & Rizzo, T. (2006). Disability Labels Affect Physical Educators. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 23(3), 310-326.
- Vaňurová, H & Mühlbacher, P. (2005). *Kvalita života*. Brno: Masarikova Univerzita.
- Valenta, M. (2003). *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc : UP.
- Vážanský, M., & Smékal, V. (1995). *Základy pedagogiky volného času. 1. vyd.* Brno: Paido.
- Verschuren, O., Ketelaar, M., Gorter, J. W., Helders, P. J., Uiterwaal, C. S., & Takken, T. (2007). Exercise training program in children and adolescents with cerebral palsy: a randomized controlled trial. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 161(11), 1075-1081.
- Vítková, M. (2004). *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido.
- WHO (2017). International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) framework to facilitate Interprofessional education and collaborative practice. *Health workforce*. Retrived 18. 3. 2017 from the World Wide Web: http://www.who.int/hrh/news/2014/hrh_icf_framework/en/
- Zelinková, O. (2001). *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál.

Legislatívne dokumenty

- Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon).
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Oznámenie č. 317/2010 Z. z., Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o uzavretí Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.